mulier instituut

Rapport

Monitor Sportakkoord II

Lokale voortgang op de thema's Inclusie & Diversiteit en Vaardig in Bewegen

Rutger de Kwaasteniet | Pelle Bronkhorst | Manon de Ruijsscher | Marnik Koekkoek | Jordy van Eijk | David Rappange | Remco Hoekman

Mulier Instituut | 2026

Monitor Sportakkoord II

Lokale voortgang op de thema's Inclusie & Diversiteit en Vaardig in Bewegen

Met ondersteuning van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Mulier Instituut
Rutger de Kwaasteniet
Pelle Bronkhorst
Manon de Ruijsscher
Marnik Koekkoek
Jordy van Eijk
David Rappange
Remco Hoekman

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut
Utrecht, 11 mei 2026
www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl

Disclaimer
U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.
Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Inhoudsopgave

1	**Inhoudsopgave**	**4**
Samenvatting		**5**
2	**Inleiding**	**10**
1.1	Sportakkoord II	10
1.2	De monitoring	11
1.3	Centrale vraag	12
3	**Onderzoeksmethoden**	**13**
2.1	Samenwerking met partnergemeenten	13
2.2	Schriftelijke uitvraag	14
2.3	Focusgroepgesprekken	15
4	**Vaardig in Bewegen**	**17**
3.1	Motorische ontwikkeling en veelzijdig bewegen bij kinderen	17
3.2	Verhogen sportdeelname en verlagen sportuitval jongeren	23
3.3	Aandacht voor bewegen bij de jongste jeugd	27
3.4	Samenvatting	33
5	**Inclusie & Diversiteit**	**35**
4.1	Financiële toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten	35
4.2	Sociale toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten	38
4.3	Praktische toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten	42
4.4	Effectieve begeleiding en toeleiding	45
4.5	Samenvatting	48
6	**Slotbeschouwing**	**51**
5.1	Conclusies	51
5.2	Vervolg monitoring	57
Bronnen		**59**

Samenvatting

Monitor Sportakkoord II: Lokale voortgang op de thema's Inclusie & Diversiteit en Vaardig in Bewegen

Inleiding

Het Mulier Instituut monitort de voortgang Sportakkoord II. Binnen de ambitie *Een groter bereik* staan de thema's Inclusie & Diversiteit (I&D) en Vaardig in Bewegen (ViB) centraal. In dit rapport zoomen we in op in hoeverre en hoe er binnen onze achttien partnergemeenten voortgang plaatsvindt op de opgaven binnen deze twee thema's.

Vaardig in bewegen

Het thema Vaardig in Bewegen valt uiteen in drie opgaven.

Motorische ontwikkeling en veelzijdig bewegen bij kinderen

De aandacht van scholen voor motorische ontwikkeling lijkt te zijn toegenomen tijdens Sportakkoord II (SAII). Dit is geen kerntaak van scholen en de wijze waarop dit wordt vormgegeven binnen scholen verschilt. Vanaf 2027 kunnen vakleerkrachten bewegingsonderwijs niet meer uit de BRC-gelden worden gefinancierd waardoor borging hiervan niet vanzelfsprekend is.

Binnen sportverenigingen in onze partnergemeenten is er vaak geen structurele aandacht voor motorische ontwikkeling. Ondernemende sportaanbieders zetten hier in partnergemeenten juist wel op in vanuit hun aanbod.

Verhogen sportdeelname en verlagen sportuitval jongeren

Alle partnergemeenten hebben beleid gericht op het verhogen van de sportdeelname en verlagen van sportuitval onder jongeren. In de praktijk organiseren buurtsportcoaches en jongerenwerkers vooral sportactiviteiten in de openbare ruimte. Dit aanbod wordt vaak met jongeren afgestemd om aan te sluiten bij hun wensen.

Vanuit hun kennis en vaardigheden kunnen trainers bijdragen aan het behouden van jongeren binnen sportverenigingen. De kwaliteit van de trainer, en daaraan verbonden een geschoold kader, kan hier een belangrijke rol in spelen. Binnen meer dan de helft van de partnergemeenten vindt het opzetten van clubkadercoaching plaats. Gelet op het belang van geschoold kader maken sportbonden zich zorgen over of de basisopleiding voor trainer-coaches na SAII gefinancierd blijft.

Aandacht voor bewegen bij de jongste jeugd
De beleidsmatige aandacht voor de jongste jeugd is in partnergemeenten toegenomen. Toch is deze doelgroep in enkele partnergemeenten nog 'een blinde vlek'. Het bereiken van deze doelgroep verloopt vooral via vindplaatsen buiten het sport- en beweegdomein, zoals kinderopvanglocaties. In sommige gemeenten werken gemeentelijke organisaties en sport- en beweegaanbieders al samen met kinderopvanglocaties; in andere gemeenten is dat nog in ontwikkeling.

Ondernemende sportaanbieders hebben binnen onze partnergemeenten veelal professionals met expertise in dienst om aanbod voor de jongste jeugd te faciliteren. Binnen verenigingen in de partnergemeenten is dit aanbod beperkt vanwege vooral beperkte expertise en capaciteit.

Inclusie en diversiteit

Het thema Inclusie en Diversiteit valt uiteen in vier opgaven.

Financiële toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten
Gemeenten en uitvoeringsorganisaties in onze partnergemeenten vergrootten gedurende SAII vaak hun inzet om financiële regelingen vindbaar en eenvoudiger te maken.

In de meeste partnergemeenten werd al langere tijd samengewerkt met het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Gedurende SAII zijn meer partnergemeenten samen gaan werken met het Volwassenenfonds Sport & Cultuur.

Sociale toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten
Qua sociale toegankelijkheid zet men in partnergemeenten vooral in op (het vergroten van) bewustwording en kennisontwikkeling. Daarbij wordt ook de koppeling gemaakt met sociale veiligheid. Ook gingen specifieke groepen mensen meer sporten en bewegen door activiteiten die met Sportakkoord-geld werden georganiseerd.

Praktische toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten
Partnergemeenten sluiten aan bij Uniek Sporten om de aanschaf van sporthulpmiddelen voor mensen met een beperking te verbeteren en het inzicht in sportaanbod voor mensen met een beperking te vergroten.

Daarnaast vindt in partnergemeenten onderzoek plaats, met als doel om de behoeften en drempels van mensen met een beperking in lijn te brengen met sportaccommodaties en het vervoer daarnaartoe. Tot slot ligt de focus op het meenemen van de praktische toegankelijkheid van sportaccommodaties in beleidsplannen gericht op andere domeinen.

Effectieve begeleiding en toeleiding
In veel partnergemeenten vindt toeleiding naar sport- en beweegaanbod plaats vanuit een wijkgerichte aanpak. Daarbij werken verschillende professionals samen

vanuit netwerken, waarin buurtsportcoaches vaak een centrale rol innemen. Ondernemende sportaanbieders (via POS-kantoren) betrekken bij de netwerken lukt soms, maar met name in kleine partnergemeenten vaak nog niet.

Slotbeschouwing

Onze monitoring leidt tot vijf conclusies.

Lokaal maatwerk

De voortgang (of verandering) op lokaal niveau kan verschillend van aard zijn. Dit komt enerzijds doordat er voor gemeenten geen verplichting is om met thema's en opgaven aan de slag te gaan. Anderzijds verschilt het per gemeente of thema's en opgaven lokaal al spelen en gedragen worden.

Gemeenten doen hun best om hun lokale context beter te leren kennen, bijvoorbeeld door het doen van onderzoeken en het uitvoeren van monitoringsactiviteiten. Daarbij valt op dat veel wordt ingezet op snelle acties en eenvoudige verbindingen. Deze eerste stappen zijn waardevol, maar leiden vaak nog niet tot structurele domeinoverstijgende oplossingen. Het is de vraag in hoeverre dit soort structurele veranderingen te verwachten waren op basis van de insteek en budgettaire omvang van het SAII.

Directe en indirecte veranderingen zichtbaar

Veranderingen kunnen direct en indirect bijdragen aan sport en bewegen. Directe veranderingen zien we bijvoorbeeld bij de opgave financiële toegankelijkheid. Meer partnergemeenten zijn gedurende SAII aangesloten bij het Volwassenfonds Sport & Cultuur om sport toegankelijker te maken voor inwoners. Wat indirecte veranderingen betreft zetten gemeenten en sportbonden bijvoorbeeld in op het opleiden en begeleiden van kader binnen sportorganisaties om de jeugd en jongeren in de sport te kunnen werven of behouden. Ook de toegenomen beleidsaandacht voor de jongste jeugd is hier een voorbeeld van.

Samenwerkend besturen levert veel op, maar kent zijn grenzen

Door de opzet van SAII ontstonden voor gemeenten mogelijkheden om koppelingen te leggen met andere beleidsagenda's en akkoorden. Ook werken professionals uit verschillende domeinen in netwerken samen binnen wijken, op het gebied van I&D en ViB. Al zien we op het gebied van ViB dat het nog lastig is om onderwijs te betrekken bij deze netwerken.

Het koppelen van I&D aan andere domeinen en akkoorden zorgt voor meer urgentie om met het thema aan de slag te gaan, maar brengt ook het risico met zich mee dat de boodschap van I&D naar de achtergrond verdwijnt in een breder domeinoverstijgend verhaal. Als het samenwerkend besturen is ingegeven door de wens om efficiënter te werken, kan daardoor juist specifieke kennis over I&D verdwijnen.

Betrokkenheid sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders
De betrokkenheid van sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders verschilt per thema. In onze partnergemeenten zien we dat ondernemende sportaanbieders met name een rol spelen in het organiseren van sportaanbod voor 0-4 jarigen. . Verenigingen zijn juist vaker betrokken wanneer het gaat om de opgaven met betrekking tot I&D.

Over het algemeen zien we dat verenigingen vaker betrokken zijn bij de uitvoering van SAII dan ondernemende sportaanbieders. Dat is te verklaren omdat de relatie tussen gemeenten en sportverenigingen van oudsher intensiever is. Ook zijn de opgaven van het SAII meer toegespitst op verenigingen. Het is relevant ondernemende sportaanbieders in de toekomst te blijven betrekken bij (nieuwe) beleidsontwikkelingen.

Borging: draagvlak en financiering nodig
SAII heeft bijgedragen aan nieuwe stappen en verbindingen. Veel van die stappen en verbindingen zijn relevant en kansrijk om te borgen. Ook kernteams zouden intact gehouden kunnen worden. Hiervoor is wel voldoende draagvlak en politieke wil nodig.

In veel partnergemeenten bestaan zorgen over de borging van specifieke acties en programma's nu SAII-middelen gaan wegvallen. Wanneer SAII eindigt, kunnen gemeenten overwegen om impactvolle acties die al dan niet voortkomen uit SAII, te financieren vanuit andere bronnen. Dit is een vrije beleidskeuze die gemeenten hebben. Maar dit vraagt wel om politiek draagvlak en eventuele herbestemming van financiële middelen om elementen van SAII door te zetten. De vraag is, mede met het oog op het voorspelde Ravijnjaar, hoe de financiële situatie van gemeenten zich ontwikkelt en wat dit betekent voor de beleidskeuzes op sport en bewegen.

mulier instituut

Hoofdstuk 1

Inleiding

Het Mulier Instituut monitort de voortgang van Sportakkoord II (SAII). In dit hoofdstuk schetsen we de achtergrond en inhoud van onze monitoring.

1.1 Sportakkoord II

Sportakkoord II (2023-2026) is een beleidsprogramma dat is geïnitieerd door het ministerie van VWS, VSG/VNG, NOC*NSF en POS. Zij zijn de zogeheten strategische partners van SAII. Het akkoord heeft als missie om sport en bewegen voor iedereen toegankelijk, leuk en veilig te maken.

De strategische partners hebben drie ambities vastgesteld om deze missie te behalen:

1. Het fundament op orde. Deze ambitie betreft het verbeteren van de voorwaarden om te kunnen sporten en daar plezier aan te beleven.
2. Een groter bereik. Deze ambitie betreft dat meer mensen zich aangesproken en uitgenodigd voelen te gaan sporten en sport te beleven.
3. Meer (zichtbare) betekenis. Deze ambitie betreft het vergroten van de waarden van sport, topsport en sportief bewegen voor de hele maatschappij.

Om de ambities waar te maken staan in SAII zes inhoudelijke thema's centraal. Elk thema bestaat uit meerdere opgaven (figuur 1.1).

Figuur 1.1
Sportakkoord II: thema's en opgaven

Bron: Werkplan Sportakkoord II.

1.2 De monitoring

Doel

Het Mulier Instituut monitort de voortgang van Sportakkoord II. Het doel daarvan is om nog tijdens de looptijd van het beleidsprogramma inzichten te krijgen in de voortgang daarvan. Die inzichten kunnen de partners van SAII gebruiken om de uitvoering van het beleidsprogramma in het vervolg te verbeteren.

Voortgangsrapporten

Dit rapport is onderdeel van een reeks voortgangsrapporten.[1] In elk voortgangsrapport staat één van de ambities uit het Hoofdlijnen Sportakkoord II centraal. In 2024 en het voorjaar van 2025 was dat de ambitie 'Het fundament op orde'. Net als in het najaar van 2025 staat in dit rapport de ambitie 'een groter bereik' centraal. Onder deze ambitie vallen de thema's Inclusie & Diversiteit (hierna I&D) en Vaardig in Bewegen (ViB).

De thema's die centraal staan in dit rapport

Het thema Inclusie & Diversiteit gaat over een toegankelijke en laagdrempelige sector, waarin iedereen die mee wil doen daadwerkelijk mee kan doen en waarin sprake is van kansengelijkheid in en door sport- en beweegdeelname. In SAII wordt ingezet op het wegnemen van financiële, sociale en praktische belemmeringen.

Het thema Vaardig in Bewegen streeft naar kansen voor ieder kind en iedere jongere om vaardig en veelzijdig te (leren) sporten en bewegen – onder de juiste begeleiding – waarbij plezier en ontwikkeling centraal staan. De basis voor een leven lang sporten en bewegen wordt gelegd in je jeugd. Voor het versterken van die basis is samenwerking van verschillende domeinen cruciaal: sport, onderwijs, kinderopvang, de gemeente en meer.

Bron: Hoofdlijnen Sportakkoord II. Sport versterkt.

Lokale sportakkoorden en intermediaire partners

SAII is in iedere Nederlandse gemeente doorvertaald naar een lokaal sportakkoord. Dat lokale akkoord is gesloten door maatschappelijke partners die belang hebben bij sport en bewegen. Zij zijn de intermediaire partners die lokaal acties en veranderingen in gang moeten zetten. Voorbeelden hiervan zijn gemeenten, uitvoeringsorganisaties, sportaanbieders en onderwijsinstellingen.

Aanvulling op het vorige rapport

Dit rapport dient als aanvulling op het rapport uit het najaar van 2025. In dat rapport hanteerden we een landelijk perspectief:

[1] Het thema strategisch kader topsport valt onder de ambitie 'meer (zichtbare) betekenis' en monitoren we via de monitor Topsport in Nederland (TiN).

- We zoomden in op de mate waarin de gemeenten in Nederland de randvoorwaarden voldoende op orde hebben om de ambities uit SAII te realiseren.
- Daarnaast keken we in hoeverre de strategische en kennispartners de werkafspraken hebben uitgevoerd die de intermediaire partners lokaal in staat moeten stellen om de opgaven binnen de thema's I&D en ViB verder te brengen.
- Tot slot beschreven we in hoeverre deze inspanningen hebben geleid tot veranderingen bij de uiteindelijke einddoelgroepen van SAII, zoals kinderen of mensen met een handicap. Hiervoor keken we naar ontwikkelen op de langetermijnindicatoren van SAII.

In dit rapport bieden we een lokaal perspectief. De vraag is of de lokale randvoorwaarden en de inspanningen (werkafspraken) van de strategische partners ook daadwerkelijk leiden tot lokale (of regionale) veranderingen bij intermediaire partners. Het doel van dit rapport is daarom om inzicht te bieden in de mate waarin en de wijze waarop de intermediaire partners voortgang boeken bij het voldoen aan de opgaven van I&D en ViB.

1.3 Centrale vraag

Uit de doelstelling van dit rapport volgt de volgende centrale vraag: ***In welke mate en hoe vindt er in onze achttien partnergemeenten voortgang plaats op de opgaven die behoren tot de thema's Inclusie & Diversiteit en Vaardig in Bewegen?***

Leeswijzer

We beschrijven in hoofdstuk 2 met welke methoden we monitoren. In hoofdstuk 3 en 4 beantwoorden we de centrale vraag over I&D en ViB. De slotbeschouwing volgt in hoofdstuk 5.

Hoofdstuk 2

Onderzoeksmethoden

We monitoren de voortgang van lokale sportakkoorden in samenwerking met achttien partnergemeenten. We lichten die samenwerking toe in paragraaf 2.1. Daarna beschrijven we hoe we de monitoring gestalte kreeg via een schriftelijke uitvraag (2.2) en focusgroepgesprekken (2.3) in de partnergemeenten.

2.1 Samenwerking met partnergemeenten

De samenwerking van het Mulier Instituut en achttien partnergemeenten begon in het voorjaar van 2024. Tabel 2.1 bevat een overzicht van de partnergemeenten. In regio A is er sprake van een gezamenlijk regionaal sportakkoord van negen gemeenten.

Tabel 2.1
Overzicht partnergemeenten

Gemeentenaam	Gemeentegrootte*
Regio A	Klein (8) en middelgroot (1)
Gemeente A	Groot
Gemeente B	Groot
Gemeente C	Groot
Gemeente D	Groot
Gemeente E	Middelgroot
Gemeente F	Klein
Gemeente G	Klein
Gemeente H	Groot
Gemeente I	Klein

Bron: Mulier Instituut, 2025.
Bij de gemeentegrootte kijken we naar het aantal inwoners. Kleine gemeenten: <50.000 inwoners. Middelgrote gemeenten: 50.000-100.000 inwoners. Grote gemeenten: > 100.000 inwoners.

In (vrijwel) elke gemeente is een kernteam verantwoordelijk voor de uitvoering van het lokale sportakkoord. Dit kernteam bestaat uit vertegenwoordigers van intermediaire partners (vgl. hoofdstuk 1).

We stelden in samenwerking met de kernteams uit de partnergemeenten een monitoringsplan op. Dit is bedoeld om de voortgang van lokale sportakkoorden en lokale ontwikkelingen te onderzoeken op de thema's van SAII.

De oorspronkelijke aanpak vanuit dit monitoringsplan hield in dat partnergemeenten zelf, via digitale formulieren, voortgangsdata verzamelden die wij analyseerden (vgl. Baggen et al., 2025). Voor dit onderzoek verzamelden wij zelf

data via een schriftelijke uitvraag en focusgroepgesprekken. Met name die gesprekken bieden ons meer inzicht in hoe en waarom er al dan niet voortgang plaatsvindt binnen partnergemeenten. Zie voor meer informatie het monitorplan.

2.2 Schriftelijke uitvraag

Veranderopgaven en voortgangsindicatoren

De opgaven onder I&D en ViB vallen uiteen in zogeheten veranderopgaven. Dit zijn veranderingen in het gedrag, de relaties en/of de activiteiten van de partners van lokale sportakkoorden.

Het Mulier Instituut heeft de verschillende veranderopgaven vertaald naar voortgangsindicatoren. Dat zijn concrete en meetbare elementen die via monitoring inzicht geven in de mate waarin partners van lokale sportakkoorden veranderopgaven realiseren.[2]

Via onze schriftelijke uitvraag vroegen we vertegenwoordigers van lokale kernteams uit partnergemeenten om een status aan de indicatoren toe te kennen (zie kader). Meestal deed de beleidsambtenaar sport van de gemeentelijke organisatie uit een partnergemeente dit. De schriftelijke uitvraag betrof een vragenlijst die we de partnergemeenten voorafgaand aan de focusgroepgesprekken toestuurden.

Statussen voortgangsindicatoren

- Niet gerealiseerd: deze is niet gerealiseerd en er is ook geen intentie om dit te doen.
- Staat nog op de planning: deze is niet gerealiseerd, maar er zijn wel plannen om dit te doen tijdens de resterende looptijd van Sportakkoord II.
- In ontwikkeling: deze is momenteel in uitvoering.
- Gerealiseerd tijdens Sportakkoord II: deze is na de start van Sportakkoord II in 2023 gerealiseerd.
- Gerealiseerd vóór Sportakkoord II: deze was al vóór de start van Sportakkoord II gerealiseerd.
- Weet ik niet.

Analyse

De resultaten van het vragenlijstonderzoek analyseerden we met SPSS. De resultaten hebben we in de eerste plaats gebruikt als input voor de focusgroepgesprekken.

Daarnaast presenteren we in hoofdstuk 3 en 4 op een aantal plekken grafieken over verschillende voortgangsindicatoren, die de resultaten van onze focusgroepgesprekken ondersteunen, verbreden of verdiepen. Daarbij verwijzen

[2] Een volledig overzicht van de veranderopgaven en voortgangsindicatoren die centraal staan in Sportakkoord II, is te vinden in dit document: Hoogendam, A., & Van Eijk, J. (2024). Veranderopgaven en voortgangsindicatoren. Bijlage bij het Monitorplan Sportakkoord II. Mulier Instituut.

we naar n=17, want een van de gemeenten die behoren tot het regionale sportakkoord, vulde de vragenlijst niet in.

2.3 Focusgroepgesprekken

Partnergemeenten

We organiseerden focusgroepgesprekken om inzicht te krijgen in hoe en waarom de voortgang in partnergemeenten op opgaven tot stand komt of uitblijft. Deze gesprekken vonden meestal fysiek en soms online plaats. Met kernteamleden uit partnergemeenten gingen we in gesprek over twee hoofdzaken:

- hoe zij voortgang boeken bij het realiseren van de veranderopgaven;
- welke factoren die voortgang belemmeren en bevorderen.

We hebben één focusgroepgesprek per partnergemeente gevoerd. Het verschilde per gemeente hoeveel mensen van het kernteam aanwezig waren. In totaal voerden we negen gesprekken, waarbij regio A telt voor negen gemeenten (zie tabel 2.1).

In deze gesprekken brachten we waar relevant inzichten uit de schriftelijke uitvraag in. Bijvoorbeeld om ontwikkelingen die in de gesprekken ter sprake kwamen te nuanceren of verdiepen op basis van de gescoorde status van de voortgangsindicatoren.

Andere doelgroepen

In aanvulling op de gesprekken in partnergemeenten namen we online focusgroepgesprekken af met vier Adviseurs lokale sport (Adloks) en twee VSG-regioadviseurs. We legden hun onze resultaten uit de partnergemeenten voor. De centrale vraag daarbij was of zij zich hiern herkenden en of de resultaten wat hen betreft nog aanvulling of nuance behoefden.

Ook spraken we met sportbonden en POS. Zij hebben veranderopgaven op het thema ViB. Bij het gesprek met een vertegenwoordiger van POS sloot ook een vertegenwoordiger van Monkey Moves aan. Zij zijn een ondernemende sportaanbieder die door het hele land sport- en beweegactiviteiten voor jonge kinderen (van circa 1,5 tot 9 jaar) organiseert in verschillende contexten, zoals kinderopvang. Vanuit de ondernemende sport is Monkey Moves nadrukkelijk betrokken bij de opgaven die wat ViB betreft centraal staan in SAII. Aangezien Monkey Moves de enige ondernemende sportaanbieder is die wij hebben gesproken, geeft hun perspectief geen volledig beeld van hoe andere ondernemende sportaanbieders die onder het POS vallen bezig zijn met ViB.

We gingen – in overleg met NOC*NSF – in gesprek met medewerkers van de volgende sportbonden: Badminton Nederland, de Nederlandse Basketbal Bond, de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond en de Nederlandse Volleybalbond. We hebben in overleg met NOC*NSF deze sportbonden gekozen, omdat zij actief zijn op het thema ViB. Voor elke sportbond spraken we met één vertegenwoordiger. Een kanttekening hierbij is dat door deze selectie van sportbonden onze bevindingen niet zijn te generaliseren richting andere sportbonden.

De focusgroepgesprekken met sportbonden, POS en Monkey Moves stonden in het teken van de kernvragen die we hierboven beschreven voor ViB. We gingen niet in op bredere ontwikkelingen binnen dit thema.

Data-analyse

Alle respondenten stemden via een toestemmingsformulier in met onze wijze van dataverzameling en -rapportage. De focusgroepgesprekken hebben we vervolgens opgenomen met audioapparatuur en daarna woordelijk uitgewerkt met het softwareprogramma Whisper. Aan de hand hiervan hebben we anonieme gespreksverslagen gemaakt, omdat we met de partnergemeenten afspraken dat we anoniem over hen rapporteren.

De onderzoekers analyseerden de verzamelde data samen. Dit deden we aan de hand van de transcripten en de geanonimiseerde gespreksverslagen.

Hoofdstuk 3

Vaardig in Bewegen

In dit hoofdstuk beantwoorden we de centrale vraag uit onze monitoring over het thema Vaardig in Bewegen. We zoomen in op in hoeverre en hoe voortgang plaatsvindt op de verschillende opgaven.

3.1 Motorische ontwikkeling en veelzijdig bewegen bij kinderen

Deze opgave richt zich op het versterken van de motorische ontwikkeling van kinderen door veelzijdig bewegen te stimuleren, zodat zij een brede basis ontwikkelen voor een leven lang sporten en bewegen.

Veel basisscholen zien sport en bewegen niet als kerntaak

De basisschool heeft een belangrijke plek in de motorische ontwikkeling van het kind. Decennialang was de gymles in het primair onderwijs een aanvulling op het vanzelfsprekende beweeggedrag van kinderen buiten schooltijd: twee uur per week volstond om leerlingen kennis te laten maken met nieuwe sporten en bewegingsvormen.

Door maatschappelijke veranderingen bewegen kinderen minder, waardoor de gymles een steeds belangrijkere rol heeft gekregen en vakleerkrachten steeds vaker voor de uitdaging gesteld worden om achterstanden te compenseren en tegelijkertijd de motorische basisvaardigheden aan te leren. Vaardigheden die kinderen vroeger grotendeels op straat en het schoolplein opdeden.

Sinds 2023 gelden dan ook wettelijke richtlijnen voor het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs. Scholen zijn verplicht minimaal 90 minuten bewegingsonderwijs per week aan te bieden, verzorgd door een gekwalificeerde vakleerkracht.

Ook vanuit het SAII wordt het belang van de scholen in de motorische ontwikkeling van kinderen gezien. Daarom wordt beoogd scholen als belangrijke maatschappelijke partner te betrekken bij de uitvoering van het SAII. Uit onze gesprekken in de partnergemeenten komt naar voren dat dit vaak nog niet goed lukt. De belangrijkste reden hiervoor is dat scholen sport en bewegen, dat breder is dan leren bewegen zoals in de gymles, niet als kerntaak zien.

Dit hangt samen met het feit dat het onderwijssysteem hier beperkt op stuurt: scholen worden niet beoordeeld op de motorische vaardigheden van leerlingen, maar primair op cognitieve prestaties zoals rekenen en taal. Hierdoor kan het systeem worden gezien als een barrière voor scholen om vanuit hun beleid meer prioriteit te geven aan de motorische ontwikkeling van leerlingen. Dit kan eraan bijdragen dat de betrokkenheid bij de uitvoering van het lokale sportakkoord niet altijd structureel is.

De redenen voor deze beperkte betrokkenheid van het onderwijs verschillen per partnergemeente. In sommige gevallen geven scholen aan onvoldoende tijd of capaciteit te hebben om deel te nemen aan overlegstructuren. In andere gevallen ontbreekt een duidelijk aanspreekpunt dat meerdere scholen vertegenwoordigt.

Daarnaast geven gemeenten en sportuitvoeringsorganisaties aan dat het hen in mindere mate lukt scholen te stimuleren om zich in te zetten voor sport en bewegen in en rondom de schooldag. Naast de wettelijke richtlijnen voor bewegingsonderwijs bepalen scholen volgens enkele partnergemeenten zelf hoe zij sport en bewegen vormgeven.

De richtlijnen leggen met name de nadruk op een inspanningsverplichting en sturen niet direct op de uitkomsten. Hierdoor is de mate van samenwerking met gemeenten, sportuitvoeringsorganisaties en andere lokale en landelijke partijen, bijvoorbeeld in de voor-, tussen- en naschoolse opvang en het naschoolse sportaanbod, in sterke mate afhankelijk van de betrokkenheid van schoolbesturen bij het onderwerp bewegen.

Dit suggereert dat gemeenten en sportuitvoeringsorganisaties vooral scholen kunnen enthousiasmeren en stimuleren, maar weinig directe sturingsmogelijkheden hebben op de manier waarop sport en bewegen in en rondom de schooldag wordt vormgegeven.

Volgens de Adloks roept dit de vraag op in hoeverre deze opgave via SAII kan worden gerealiseerd. Zij benadrukken dat dit raakt aan de positionering van sport en bewegen binnen het onderwijs en de manier waarop de verhouding tussen de verschillende beleidsdomeinen nu vorm krijgt. Maar de vraag is ook of deze opgave in de toekomst primair binnen het sportdomein moet blijven of dat het onderwijs hierin vanaf de start een grotere (of duidelijkere) rol moet spelen. Een adviseur lokale sport zegt hierover:

> ***'Dit kun je vanuit het Sportakkoord niet afdwingen, daar ga je helemaal niet over. Dat moet echt vanuit het onderwijs komen. Als OCW dat niet oplegt, kunnen wij op ons hoofd gaan staan, maar dan verandert er weinig. Je hebt andere sectoren, zoals het onderwijs, gewoon hard nodig om dit soort doelen te realiseren.'***

Dit benadrukt dat de realisatie van deze opgave domeinoverstijgend is en afhankelijk is van samenwerking tussen het sportdomein en andere relevante sectoren, waaronder het onderwijs.

Beweegwijsheid: een bredere kijk op sport en bewegen
De focus in het Nederlandse sport- en beweegbeleid lag lange tijd vooral op wat kinderen fysiek kunnen, maar dit verklaart slechts ten dele waarom kinderen bewegen en of zij dat op latere leeftijd blijven doen. Dit inzicht heeft geleid tot een bredere en holistische benadering: Beweegwijsheid, de Nederlandse vertaling van *physical literacy* (Whitehead, 2010).

Dit concept beschrijft de relatie van mensen met bewegen gedurende hun leven en integreert fysieke, psychologische, sociale en cognitieve componenten. Samen vormen deze de basis voor een leven lang bewegen.

Beweegwijsheid is daarmee uitgegroeid tot meer dan een strategisch inhoudelijk kader. Het fungeert als een gedeelde taal voor partijen als gemeenten, de zorg, het onderwijs en de sport. Juist omdat beweeggedrag door veel factoren wordt bepaald, biedt zo'n overkoepelend concept richting voor langetermijnbeleid.

In de gesprekken met de partnergemeenten kwam het concept beweegwijsheid niet naar voren en hebben we hier ook niet naar gevraagd. Kortom, we weten niet in hoeverre gemeenten hiermee bezig zijn en of het concept lokaal al is geland.

In de focusgroepgesprekken met de sportbonden, POS en Monkey Moves kwam beweegwijsheid wel aan bod. De sportbonden gaven aan dat de aandacht voor het concept groeit en duidelijk in ontwikkeling is, maar dat het nog verder moet landen. De onderliggende principes worden al meegenomen in bestaande opleidingen en programma's, vaak impliciet en onder verschillende benamingen.

Volgens POS werkte menig ondernemende sportaanbieder al voor de introductie van beweegwijsheid volgens vergelijkbare principes, al gebruikten ze hiervoor andere terminologie. Dit geldt ook voor Monkey Moves.

Monitoring motorische vaardigheden beperkt geborgd
Monitoring van motorische vaardigheden is van belang, omdat het inzicht biedt in een belangrijk deel van de ontwikkeling van kinderen en daarmee aanknopingspunten geeft voor gerichte ondersteuning op individueel niveau. Maar tegelijkertijd heeft een te eenzijdige nadruk hierop in het verleden niet geleid tot meer beweegdeelname. Het concept Beweegwijsheid zoekt daarom juist een bredere focus, waarin motorische vaardigheid slechts één component is.

Uit de schriftelijke uitvraag blijkt dat vijf partnergemeenten aangeven dat tijdens de looptijd van SAII bij scholen binnen hun gemeente de invoering van het meten van motorische vaardigheden is gerealiseerd (zie figuur 3.1). Daarbij is onduidelijk welke rol SAII hierin precies heeft gehad en op hoeveel scholen binnen gemeenten dit van toepassing is.

Figuur 3.1
Aantal partnergemeenten waarin vakleerkrachten (en groepsleerkrachten) de motorische ontwikkeling van leerlingen volgen via een leerlingvolgsysteem of motorische test
(in aantallen, n=17)

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

Binnen de partnergemeenten bestaat een grote variatie in de wijze waarop de motorische ontwikkeling wordt gemonitord. In de praktijk worden verschillende vormen van monitoring gebruikt. Dit varieert van meetinstrumenten, zoals motorische testen en scans die momentopnames van motorische vaardigheden bieden, tot systemen waarin uitkomsten over tijd worden vastgelegd, zoals leerlingvolgsystemen.

Motorische testen en scans noemen gemeenten regelmatig als instrument voor monitoring, terwijl leerlingvolgsystemen in de gesprekken nauwelijks naar voren komen. Dit kan erop wijzen dat metingen vaker plaatsvinden dan structurele monitoring, maar het is ook mogelijk dat gemeenten minder zicht hebben op hoe scholen deze uitkomsten registreren en volgen.

VSG-regioadviseurs signaleren dat scholen en vakleerkrachten binnen één gemeente verschillende testen of scans hanteren en daarbij regelmatig worstelen met de keuze voor een passend systeem. Een VSG-regioadviseur verwoordt dit als volgt:

> ***'De resultaten (van die motorische scans) zijn ook heel verschillend wat bevalt. Ik denk dat dat het niet makkelijker maakt, dat er zoveel smaken zijn. En hoe daarmee om te gaan, daar struggelen heel veel gemeenten mee.'***

De borging van monitoring staat daarnaast onder druk door ontwikkelingen in financiering en organisatie. In verschillende partnergemeenten wordt de monitoring van motorische vaardigheden (deels) uitgevoerd door vakleerkrachten bewegingsonderwijs, die via uitvoeringsorganisaties op scholen worden ingezet. De Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) maakte deze inzet mogelijk.

Maar deze regeling verandert: vanaf 2027 kunnen vakleerkrachten bewegingsonderwijs niet meer uit de BRC-gelden worden gefinancierd (Rijksoverheid, 2023). Tegelijkertijd blijven scholen verplicht om minimaal 90 minuten bewegingsonderwijs aan te bieden, verzorgd door een bevoegde leerkracht. Dit kan ertoe leiden dat scholen en gemeenten andere keuzes moeten maken in de inzet van vakleerkrachten.

Omdat monitoring van motorische vaardigheden geen wettelijke verplichting is, bestaat het risico dat deze activiteiten onder druk komen te staan wanneer beschikbare capaciteit primair wordt ingezet voor het verzorgen van bewegingsonderwijs. Hierdoor komt de structurele uitvoering en daarmee de borging van monitoring in het geding.

In meerdere partnergemeenten leidt dit tot onzekerheid over hoe deze inzet in de toekomst kan worden georganiseerd, zoals ook een regisseur sport en preventie benoemt:

> ***'De veranderingen in de regeling rond de combinatiefuncties zorgen voor onzekerheid. Scholen moeten opnieuw nadenken over hun visie op sport en bewegen. Dat vertraagt de ontwikkeling eerst, maar kan uiteindelijk ook juist kansen bieden om grotere stappen te zetten.'***

Hoewel de meeste partnergemeenten het belang van monitoring erkennen, signaleren VSG-regioadviseurs tegelijkertijd een *'terugtrekkende energie'* vanuit het onderwijs als het gaat om deelname aan motorische scans. Dit komt voort uit het uitblijven van duidelijke opvolging na een scan, waardoor het nut van monitoring ter discussie kan komen te staan.

Het meten van motorische vaardigheden laat bij leerlingen vooral zien waar zij op een bepaald moment staan, maar zonder gerichte oefening en feedback leidt dit niet automatisch tot verdere ontwikkeling. In dat opzicht bieden eenmalige metingen slechts beperkt inzicht in de ontwikkeling over tijd, in tegenstelling tot meer structurele vormen van monitoring, zoals scans en testen. Ze geven daarbij voornamelijk een totaalscore of tijd en bieden daarmee een momentopname, zonder inzicht in onderliggende aspecten zoals balans, voortbewegen objectcontrole.

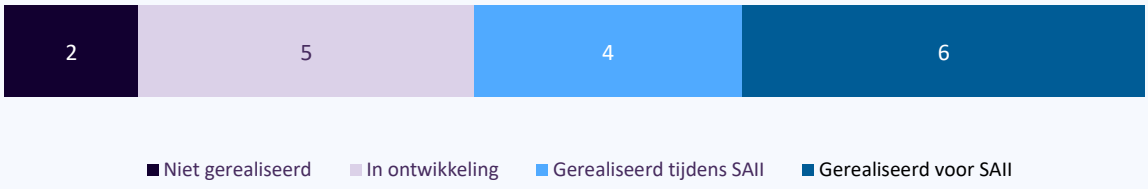
Verschillen in aandacht voor motorische ontwikkeling tussen verenigingen en ondernemers

Naast scholen kunnen sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders ook een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van motorische vaardigheden bij kinderen. Juist omdat er een toenemende noodzaak is dat deze vaardigheden (opnieuw) ook buiten school verder worden doorontwikkeld.

In partnergemeenten worden zij betrokken bij het realiseren van passend (vaak naschools) aanbod. In veel gemeenten wordt daarbij via uitvoeringsorganisaties

ingezet op het verbinden van scholen en sportaanbieders. Deze samenwerking was in een deel van de gemeenten al aanwezig, maar in vijf gemeenten tijdens SAII verder ontwikkeld en versterkt (zie figuur 3.2).

Figuur 3.2
De uitvoeringsorganisatie verbindt scholen, sportaanbieders en andere relevante partijen (zoals een BSO). Bijvoorbeeld door het instellen van een 'wijkbeweegteam'.
(in aantallen, n=17)

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

We zien dat sommige sportbonden proberen verenigingen te stimuleren om hun aanbod beter af te stemmen op de motorische ontwikkeling van kinderen. Bijvoorbeeld via aangepaste spelvormen en wijzigingen in regels. In hoeverre verenigingen deze input daadwerkelijk toepassen, hangt volgens zowel partnergemeenten als sportbonden sterk af van de kwaliteit en de beschikbaarheid van het kader.

Door deze afhankelijkheid van personen is aandacht voor motorische ontwikkeling niet structureel geborgd binnen veel verenigingen. Sportbonden uiten dan ook zorgen over het wegvallen van financiële ondersteuning na SAII, met name voor het opleiden van trainers en begeleiders. Bij een deel van de sportbonden is motorische ontwikkeling inmiddels verankerd in het beleid en blijft dit ook na afloop van SAII een belangrijk aandachtspunt.

Bij ondernemende sportaanbieders ligt dit anders. De ondernemende aanbieders zetten volgens POS sterk in op motorische ontwikkeling en zien dit als een belangrijk onderdeel van hun aanbod. In tegenstelling tot sportverenigingen beschikken ondernemende sportaanbieders vaak over meer tijd en middelen om te investeren in de opleiding en kwaliteit van hun kader, doordat het hierbij doorgaans om betaalde functies gaat.

Daarnaast kan het type aanbod een rol spelen. Sportverenigingen richten zich doorgaans op één specifieke sport, terwijl ondernemende sportaanbieders vaker een breder, flexibeler en vraaggericht aanbod bieden waarin veelzijdig bewegen een grotere rol kan spelen.

Anders dan bij de sportbonden sturen brancheorganisaties binnen de ondernemende sport volgens POS beperkt op motorische ontwikkeling en veelzijdig

bewegen richting hun achterban. Enerzijds benoemt POS dat veel ondernemende aanbieders juist vanuit hun eigen werkwijze al inzetten op ontwikkelingsgericht sportaanbod, waardoor aanvullende sturing vanuit de branche minder nodig is. Anderzijds hangt dit volgens POS samen met de vaak kleinschalige organisatiestructuur, wat resulteert in een beperkte personele capaciteit binnen brancheorganisaties.

3.2 Verhogen sportdeelname en verlagen sportuitval jongeren

Een van de opgaven van SAII is om sportuitval bij jongeren te voorkomen en hun sportdeelname te verhogen. Het voorkomen van uitval is van belang om sport een vanzelfsprekend onderdeel van de levensloop te laten zijn.

Alle partnergemeenten die we spraken over het thema ViB, hebben beleid gericht op het verhogen van sportdeelname en het verlagen van sportuitval bij jongeren. Dit beleid richt zich met name op het betrekken van jongeren bij sportactiviteiten in de openbare ruimte via de inzet van buurtsportcoaches. In sommige gevallen worden ook professionals gericht ingezet bij sportverenigingen.

Inzet jongerenwerkers en buurtsportcoaches in openbare ruimte
Om jongeren te bereiken zetten de partnergemeenten primair in op het organiseren van sportactiviteiten voor jongeren in de openbare ruimte door buurtsportcoaches, jongerenwerkers en/of sportregisseurs. Alle partnergemeenten stellen hiervoor middelen beschikbaar, in sommige gevallen direct via gelden uit het Sportakkoord. De gemeenten vervullen hier voornamelijk een faciliterende rol. De professionals 'op de vloer' kennen de jongeren en hebben de expertise in huis om activiteiten op te zetten.

De hoofdreden voor gemeenten om buurtsportcoaches in te zetten om sportuitval bij jongeren te voorkomen zit in feit dat buurtsportcoaches in staat zijn om jongeren te enthousiasmeren en activeren voor deelname aan sport en bewegen. Dit doen ze vooral door activiteiten te organiseren in de openbare ruimte, zoals op Cruyff Courts, in samenwerking met FC Straat of door een Urban Sports Week te organiseren.

Een beleidsambtenaar van een van de gemeenten benoemt een dergelijk initiatief, met daarbij een kanttekening over de voortzetting ervan na afloop van SAII:

> ***'FC Straat is een interventie om jongeren meer te activeren. Dit hebben we ook betaald vanuit het Sportakkoord sinds vorig jaar. Voortzetting FC Straat zal een stuk lastiger zijn omdat die middelen wegvallen.'***

- **Meer inspraak van doelgroep**

In de helft van de partnergemeenten betrekken buurtsportcoaches jongeren bij planvorming voor sport- en beweegactiviteiten. Het idee hierbij is dat interventies en programma's een grotere kans van slagen hebben, omdat geredeneerd wordt vanuit de behoefte en interesse van jongeren. Daarnaast kan dit bijdragen aan het vergroten van de betrokkenheid van jongeren, waardoor zij op termijn zelf activiteiten gaan organiseren.

Een medewerker van een sportserviceorganisatie die sinds SAII meer op inzet op het betrekken van jongeren, verwoordt dit als volgt:

> ***'We hebben over de organisatie van activiteiten in de afgelopen jaren concreet afspraken gemaakt in samenwerking met jongeren. (...). Dat is echt wel flink verbeterd in opzichte van eerdere jaren. Er wordt gewoon meer in samenspraak gedaan.'***

Zij geven daarbij aan dat het aanbrengen van deze focus niet direct voortkomt uit het SAII, maar dat het SAII hier wel een aanjagende rol in heeft gespeeld.

Uit de schriftelijke uitvraag onder de partnergemeenten is op te maken dat een dergelijke overlegstructuur in vijf gemeenten al was gerealiseerd vóór SAII (zie figuur 3.3). In twee gemeenten is dit gerealiseerd tijdens SAII, en in nog eens drie gemeenten is dit in ontwikkeling.

Figuur 3.3
Aantal partnergemeenten waarin buurtsportcoaches in overleg met jongeren activiteiten in de wijk organiseren die aansluiten op hun wensen en behoeften, en samen met jongeren sportaanbod ontwikkelen
(in aantallen, n=17)

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

- **Inzet jongerenwerkers op verenigingen**

Naast inzet van professionals in de openbare ruimte worden in één gemeente jongerenwerkers specifiek ingezet op verenigingen. Zij proberen ervoor te zorgen dat de jongeren aansluiting houden met de vrijwilligers en het bestuur van de vereniging en gemotiveerd blijven voor de sport. Op die manier kunnen deze

jongerenwerkers ***'een grote rol spelen in het behouden van jongeren voor de vereniging'***, aldus een medewerker van het gemeentelijke kernteam.

Belang van geschoold kader bij sportaanbieders

Naast de inzet van buurtsportcoaches en jongerenwerkers komt ook meermaals naar voren dat een rol is weggelegd voor sportaanbieders bij het stimuleren van sportdeelname en het voorkomen van sportuitval.

Volgens twee partnergemeenten zijn gekwalificeerde trainers een belangrijke factor voor het behouden van jongeren binnen sportverenigingen. Gekwalificeerde trainers hebben namelijk de pedagogisch-didactische bagage om in te spelen op behoeften van jongeren.

Ondernemende sportaanbieders werken vaker met betaalde medewerkers, waar diploma's en certificaten onderdeel zijn van de functie-eisen. Verenigingen leunen doorgaans meer op vrijwilligers zoals leden of ouders voor het geven van training. Om de kwaliteit van trainer-coaches te verhogen wordt in partnergemeenten daarom extra aandacht besteed aan het opleiden van trainers/coaches en instructeurs bij verenigingen. Zo zet een van deze gemeenten in op brede implementatie van clubkadercoaching:

> ***'(...) We leiden daarom heel veel kadercoaches op bij verenigingen die dan weer trainers gaan begeleiden. Het onderdeel trainers begeleiden gaat hier best wel goed.' (Beleidsambtenaar sport)***

Clubkadercoaching

Clubkadercoaching krijgt sinds 2019 landelijk vorm. De clubkadercoach is een van de profielen binnen de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC). Clubkadercoaches richten zich op het verbeteren van de didactisch-pedagogische vaardigheden van trainers, met als doel trainersbegeleiding bij clubs te verankeren.

Zie voor meer informatie: De Clubontwikkelaar: Profiel van de Brede Regeling Combinatiefuncties

Uit de schriftelijke uitvraag onder de partnergemeenten is op te maken dat in acht gemeenten ontwikkeling plaatsvindt in de vorm van het inzetten op clubkadercoaches en/of pedagogisch adviseurs (zie figuur 3.4). Bij drie gemeenten is dergelijke inzet gerealiseerd, waarvan bij twee tijdens de looptijd van SAII.

Figuur 3.4
Aantal partnergemeenten waarin uitvoeringsorganisaties clubkadercoaches en/of pedagogisch adviseurs inzetten om clubs te ondersteunen bij het 'jeugdgerichter' maken van de sportclub
(in aantallen, n=17)

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

Ook de sportbonden die we spraken, benadrukken het belang van de beschikbaarheid en kwaliteit van trainer-coaches. Deze hebben volgens hen een grote invloed op het spelplezier van jongeren, en daarmee op het behouden van jongeren voor de sport.

Het verhogen van de kwaliteit van trainer-coaches heeft een impuls gekregen sinds het Sportakkoord, ook in financiële zin: ***'Onze basisopleiding wordt betaald uit het Sportakkoord. (...). We zien dat sinds de invoering van het Sportakkoord het aantal opleidingen is verdrievoudigd. Op het moment dat dat stopt, gaat dat direct invloed hebben op het aantal mensen dat we kunnen opleiden'.*** Daarbij geven ze wel aan dat er onzekerheid is over of ze (frequent) basisopleidingen kunnen aanbieden nadat SAII afloopt.

Datagedreven aanpak voor gericht interveniëren
Enkele partnergemeenten gebruiken data om inzicht te krijgen in welke jongeren uitvallen en welke drempels zij ervaren om te (blijven) sporten. Bijvoorbeeld data uit het Kennis Informatie Systeem Sport (KISS) en de Lokale Sportdeelname-Index (SDI).

Een gemeente geeft aan dit in de toekomst nog meer te willen toepassen; ***'Wij willen inzicht krijgen in hoeveel uitval er nou daadwerkelijk is. Want pas dan kan je interventies opzetten om dat te verlagen. Daar zijn wij nu vanuit de gemeente mee bezig.***' Zij zien hierin kansen, maar geven aan dat dit nog in ontwikkeling is.

Eén partnergemeente is hierin al een stap verder. Daar is onderzocht *hoe* jongeren sporten, en wat voor sommigen redenen zijn geweest om te stoppen met sporten. Daaruit bleek dat onder andere een slechte sfeer, een te sterke focus op prestaties en het stoppen van vrienden redenen zijn om te stoppen met sporten. Op basis

daarvan is een rapport opgesteld en een adviesboek ontwikkeld met focuspunten en een stappenplan, bedoeld voor sportaanbieders om sportparticipatie bij jongeren te stimuleren:

> ***'We hebben onderzoek laten doen naar de sportuitval bij jongeren in de middelbare schoolleeftijd. (...). Daar hebben we een aantal adviezen en een adviesboekje ook voor uitgebracht. Dat zijn allemaal dingen die wij met het sportakkoord hebben bereikt.' (Lid gemeentelijk kernteam)***

Daarmee geeft dit voorbeeld een indicatie van hoe de lokale invulling van het SAII kan bijdragen aan een gerichtere en beter onderbouwde aanpak van sportuitval en sportdeelname.

3.3 Aandacht voor bewegen bij de jongste jeugd

De aandacht voor het belang van bewegen voor kinderen van 0 tot 4 jaar is in de afgelopen jaren toegenomen. Inmiddels is er een beweegadvies van de Gezondheidsraad, dat benadrukt dat voldoende bewegen belangrijk is voor de gezondheid en ontwikkeling van de jongste jeugd (Ministerie van VWS, 2023).

In deze paragraaf beschrijven we de voortgang door partnergemeenten op de opgave aandacht voor bewegen bij de jongste jeugd (0-4 jaar). Hierbij gaan we in op de beleidsmatige aandacht voor deze doelgroep, de samenwerking via vindplaatsen, het aanbod en de rol hierin van sportaanbieders en de borging van deze opgave na Sportakkoord II.

Beleidsmatige aandacht voor de jongste jeugd varieert

Uit de gesprekken blijkt dat de beleidsmatige aandacht voor bewegen bij de jongste jeugd in de partnergemeenten varieert. In meer dan de helft van de partnergemeenten is deze de afgelopen periode toegenomen, waarbij een aantal partnergemeenten stelt dat het Sportakkoord II hierbij een rol heeft gespeeld. Dit heeft dan vooral betrekking op de samenwerkingen met partners buiten de sport die anders wellicht moeilijker tot stand waren gekomen. Een beleidsambtenaar sport zegt hierover het volgende:

> ***'We zijn toen bijvoorbeeld een beetje gaan zoeken van hoe komen we bij de kinderdagverblijven binnen, of bij andere instanties die iets met de doelgroep 0-4 jaar doen. En daar heeft het Sportakkoord wel aan bijgedragen. Het is makkelijker om dan het gesprek aan te gaan over een initiatief zoals het Bewegend Kind, want je komt dan iets brengen.'***

Tegelijkertijd blijkt uit het gesprek met de Adloks dat we deze ontwikkeling niet uitsluitend aan het Sportakkoord II kunnen toeschrijven, maar ook vanuit de bredere beleidscontext moeten bezien.

Een van die bredere beleidsakkoorden is het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). In dit akkoord staan namelijk voor gemeenten acties geformuleerd. Een van die acties is werken aan een gezonde schoolomgeving, een gezonde sportomgeving, een gezonde buurt en wijk, gezonde vrijetijdsomgeving en een gezonde digitale omgeving. Dit gebeurt voor de jongste jeugd via interventies en aanpakken die gericht zijn op een Gezonde Kinderopvang (Ministerie van VWS, 2023).

Daarnaast ontbreekt het in enkele partnergemeenten aan een expliciete beleidsmatige focus op deze doelgroep. Een partnergemeente beschrijft deze doelgroep bijvoorbeeld als een 'blinde vlek', omdat de jongste jeugd nog geen structureel onderdeel vormt van het sport- en beweegbeleid.

In deze partnergemeenten ontstaat wel meer bewustzijn, maar ze benaderen de doelgroep vooral vanuit het aanbod van de ondernemende sportaanbieders en vanuit bredere programma's, zoals 'Kansrijke Start'. Dit programma richt zich op het vroegtijdig signaleren en ondersteunen van ouders in kwetsbare situaties, zoals stress en armoede (RIVM, 2023). Maar de aandacht voor bewegen binnen 'Kansrijke Start' is relatief beperkt.

Samenwerking met vindplaatsen in verschillende stadia van ontwikkeling

Uit de gesprekken komt naar voren dat het bereiken van de jongste jeugd sterk afhankelijk is van samenwerking met vindplaatsen buiten de sport- en beweegsector. Aangezien kinderen van 0-4 jaar nog niet naar school gaan, bevinden de belangrijkste contactpunten zich bij plaatsen zoals kinderopvanglocaties.

De partnergemeenten bevinden zich hierbij in verschillende fasen van samenwerking: van al tot stand gekomen voor of tijdens Sportakkoord II tot nog in de verkennende fase. In de gesprekken kwam vooral het voorbeeld van kinderopvanglocaties als vindplaats aan bod en in mindere mate andere plekken, zoals consultatiebureaus. Daarom lichten we deze plek in de resultaten uit.

Dit heeft ook te maken met de tijd die de jongste jeugd op andere plaatsen doorbrengt. De contactmomenten bij de consultatiebureaus zijn bijvoorbeeld aanzienlijk korter dan die bij de kinderopvang. Kinderen uit deze leeftijdsgroep bereiken die niet naar de kinderopvang gaan, is daardoor lastiger.

Ten eerste is de samenwerking met verschillende vindplaatsen in ongeveer zeven partnergemeenten al tot stand gekomen vóór of tijdens Sportakkoord II. Zo zijn bijvoorbeeld in een partnergemeente tijdens Sportakkoord II de vertegenwoordigers van kinderopvanglocaties actief betrokken bij de werkgroep rondom het lokale sportakkoord. Een beleidsambtenaar van een gemeente zegt hierover het volgende:

'Waar we eerder met de kinderopvanglocaties alleen contact hadden over we hebben een leuke vakantieactiviteit, deel het vooral, is dat nu wel echt gegroeid naar hé wat hebben jullie nog meer nodig om bewegen te stimuleren. En vanuit die werkgroep zijn dus verschillende ideeën ontstaan waar we nu mee bezig zijn om dat uit te voeren.'

Voor de regionale aanpak geldt dat één van de partners uit het regionale sportakkoord een landelijke kinderopvangorganisatie is, die een eigen sport- en beweegprogramma heeft ontwikkeld. Het betrekken van deze organisatie verloopt goed, maar de kleinere kinderopvangorganisaties in beeld krijgen blijkt lastig. Vanuit deze kleinere organisaties is de verbinding met de onderwijsinstellingen of met de sportverenigingen namelijk nog niet gemaakt. Daar liggen in de toekomst volgens deze regio nog kansen om hierop in te zetten.

Ten tweede fungeerden in een aantal partnergemeenten de bestaande samenwerkingen met basisscholen als opstap naar de kinderopvanglocaties. In één partnergemeente was bijvoorbeeld het contact met basisscholen vanuit de eerste opgave van motorische ontwikkeling bij kinderen al gelegd, waardoor ze de samenwerking met de kinderopvanglocaties sneller konden opstarten.

Doordat bassischolen al positieve ervaringen hadden met eerdere beweegprogramma's, konden zij die concreet delen met kinderopvanglocaties. Bijvoorbeeld door te laten zien hoe activiteiten waren georganiseerd en wat het opleverde voor kinderen. Dit maakte het voor de kinderopvanglocaties inzichtelijker wat deelname betekent in de praktijk. Omdat er al een goede samenwerking lag tussen scholen en andere partners, werd de drempel lager om hierbij aan te sluiten. Nieuwe initiatieven, zoals 'Nijntje Beweegt' en 'Het Bewegend Kind', konden daardoor sneller en met meer draagvlak worden opgepakt.

Ten derde bevinden zich ongeveer vier partnergemeenten vooral in een verkennende/ontwikkelingsfase, waarin ze vooral nog onderzoeken hoe de samenwerking met kinderopvanglocaties vorm kan krijgen.

Binnen een partnergemeente wordt bijvoorbeeld geïnventariseerd hoe het realiseren van de samenwerking onderdeel kan zijn van de lokale CIOS-opleiding. Eerder lag vooral de focus op het inzetten van studenten op basis- en middelbare scholen, nu ook op kinderdagverblijven. Ze zien het als een mooie kans om deze twee werelden dichterbij elkaar te brengen.

'We kijken momenteel van wat kunnen we nog meer doen dan alleen het Nijntje Beweegdiploma. Dus we hebben nu bijvoorbeeld het keuzedeel gezonde leefstijl in de kinderopvang voor studenten, zodat zij ook beweegactiviteiten bij de kinderopvang zouden kunnen gaan doen.' (Beleidsambtenaar sport)

Deze bevinding sluit aan bij de vorige voortgangsrapportage (een groter bereik). Daarin haalden we aan dat dit soort vaardigheden juist als een tekort bij kinderdagverblijfprofessionals worden gezien, aangezien bewegen geen vast onderdeel is in de opleiding tot pedagogisch professional (Westerbroek et al., 2024). De crux zit hem volgens deze gemeente hierbij wel in het curriculum dusdanig vormgeven dat het een CIOS-opleiding blijft en geen pedagogische opleiding. Dat blijkt in de praktijk soms lastig.

Tot slot is er een aantal gemeenten die vooral kansen zien voor deze samenwerking, maar hier nog niet op inzetten en die nog niet hebben gerealiseerd. Het is aannemelijk dat dit vooral te maken heeft met dat er vanuit hun lokale sport- en beweegbeleid minder beleidsaandacht is voor de jongste jeugd.

Deze bevindingen kwamen ook terug in de schriftelijke uitvraag onder de partnergemeenten (zie figuur 3.5).

Figuur 3.5
Aantal partnergemeenten met binnen de gemeente een goed functionerend netwerk van betrokken partijen, zoals kinderopvang, sportaanbieders en de jeugdzorg
(in aantallen, n=17)

Bron: schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

Aanbod voor jongste jeugd vooral buiten de verenigingssport ontwikkeld
Uit de gesprekken blijkt dat het aanbod voor de jongste jeugd in het overgrote deel van de partnergemeenten tot stand komt via samenwerkingen tussen partijen binnen en buiten de sportsector.

Zoals hierboven beschreven, heeft het SAII een belangrijke vliegwielwerking gehad in het versterken van een goed functionerend netwerk van samenwerkende partijen rondom deze opgave. Het is aannemelijk dat deze (nieuwe) samenwerkingsverbanden hierbij, al dan niet indirect, hebben bijgedragen aan het ontwikkelen en realiseren van passend aanbod voor deze doelgroep.

Verder blijkt dat het aanbod voor de jeugd van 0-4 jaar bij veel sportverenigingen beperkt is, omdat dit in feite geen primaire doelgroep is voor hen. Volgens een aantal gemeenten zetten de ondernemende sportaanbieders hier meer op in. De partnergemeenten gaven hierbij aan dat deze ontwikkeling vooral te maken heeft met het feit dat de georganiseerde sportdeelname pas op latere leeftijd begint.

Dit bevestigt een aantal sportbonden. Zij geven aan dat hun aanbod over het algemeen pas start vanaf ongeveer 4 of 6 jaar. Volgens hen draait het in de leeftijdsfase van 0-4 jaar vooral om algemene ontwikkeling en bewegen en minder om sport. Ondernemende sportaanbieders richten zich in hun aanbod op de brede ontwikkeling van jonge kinderen.

Naast instroomleeftijd vormt ook een gebrek aan capaciteit en specifieke expertise een belangrijke belemmering voor sportverenigingen om aanbod te ontwikkelen. Een gemeente verwoordt dit als volgt: *'Als je het hebt over sportverenigingen, daar is gewoon weinig expertise als het gaat over 0-4-jarigen. Je merkt dat zij al heel blij zijn als ze het vanaf 6 jaar kunnen regelen'.* Deze leeftijdsgroep vraagt volgens de POS en Monkey Moves om specifieke pedagogische expertise.

De sportbonden geven verder aan in de toekomst geen plannen te hebben om verder in te zetten op deze doelgroep. Al zijn er wel een aantal sportbonden die wij niet gesproken hebben die wel een specifiek programma hebben voor deze leeftijdsgroep. De sportbonden die wij spraken, zien vooral een rol weggelegd voor organisaties die gespecialiseerd zijn in deze doelroep. POS en Monkey Moves geven aan dat zij vaak met professionals werken die de expertise bezitten om dit type aanbod te kunnen bieden. Monkey Moves heeft bijvoorbeeld uitsluitend professionals in dienst die hiervoor pedagogisch zijn opgeleid en weten hoe zij met deze leeftijdsgroep moeten werken.

Tot slot valt op dat een gemeente bewegen voor de jongste jeugd niet alleen koppelt aan sportaanbieders, maar ook aan het beleidsdomein openbare ruimte. Deze gemeente integreert speeltuinen voor deze doelgroep in het buitenspeelbeleid. Zo hebben zij een sport- en beweegkaart ontwikkeld die niet alleen sportverenigingen bevat, maar ook speelvoorzieningen.

Overlegstructuren blijven voortbestaan, zorgen over financiering

Partnergemeenten waar in het sport- en beweegbeleid aandacht is voor de jongste jeugd, noemen het Sportakkoord als een stimulans voor samenwerking. Uit de gesprekken blijkt dat deze gemeenten van plan zijn deze bestaande verbindingen te blijven intensiveren. Hoe gemeenten dit willen bewerkstelligen, daar zijn we in de gesprekken inhoudelijk verder niet op ingegaan.

Verder heersen er binnen de meeste partnergemeenten zorgen over de financiering, onder andere door landelijke bezuinigingen op de Brede SPUK en dus de BRC, waardoor de inzet van buurtsportcoaches in het geding kan komen. Maar gemeenten hebben vanuit hun beleidsvrijheid in dit borgingsvraagstuk wel de keuze

om dit soort initiatieven al dan niet voort te zetten. Bijvoorbeeld door ze te financieren uit een andere (lokale) regeling.

Twee partnergemeenten sorteren op de aankomende bezuinigingen voor door jongeren en studenten in te zetten. Eén gemeente inventariseert momenteel of ze jongeren van het CIOS als kader voor het aanbod voor de jongste jeugd kunnen inzetten. De gemeente benadrukt wel dat hiervoor een financiële vergoeding nodig is. Zonder financiële tegemoetkoming is het volgens hen moeilijk om deze inzet te organiseren, omdat jongeren anders kiezen voor een andere bijbaan. De gemeente plaatst hierbij wel een kanttekening:

> ***'De vraag is dan: hoe organiseer je deze inzet dan vanuit het Sportakkoord? Je kunt het een keer incidenteel ondersteunen, bijvoorbeeld door een vrijwilligersvergoeding te regelen om een initiatief op gang te brengen. Maar hoe houd je het daarna structureel rond? Dat is een ingewikkelde opgave, denk ik. '(Beleidsambtenaar sport)***

In een andere partnergemeente wordt al concreet werk gemaakt van het inzetten van studenten van de hogeschool, bijvoorbeeld tijdens 'De Beweegweek'. Deze studenten werden vanuit de samenwerking met de hogeschool en de gemeente eerst ingezet op basisscholen, maar nu ook op kinderdagverblijven:

> ***'We zetten de studenten altijd in op de basisscholen, maar in de loop der tijd zeiden we ook we doen al zo veel op basisscholen, laten we dan ook met deze doelgroep aan de slag gaan met studenten bij de kinderdagverblijven. '(Beleidsambtenaar sport)***

Studenten leren in de opleiding relatief weinig over hoe te werken met deze doelgroep, waardoor het vaak wordt gezien als een doelgroep waarmee ze wel echt affiniteit moeten hebben (Westerbroek et al., 2024).

Tot slot geldt voor de regionale samenwerking tussen een aantal gemeenten dat er zorgen heersen over wanneer de regionale pijler uit de samenwerking zou wegvallen, en daarmee de positie van sport uit de zorgakkoorden. De regionale samenwerking loopt in principe tot 2030. De gemeenten zijn nu aan het inventariseren of deze door moet lopen tot 2040.

3.4 Samenvatting

We vatten dit hoofdstuk samen door te beschrijven in welke mate en hoe er binnen partnergemeenten voortgang plaatsvindt op de opgaven waarin het thema ViB uiteenvalt.

Motorische ontwikkeling en veelzijdig bewegen bij kinderen
De inzet op motorische ontwikkeling van kinderen richt zich in de partnergemeenten in belangrijke mate op het onderwijs. Hoewel de aandacht voor monitoring van motorische vaardigheden lijkt te zijn toegenomen tijdens SAII, verschilt het hoe scholen dit vormgegeven en is de borging en daarmee de toekomstbestendigheid beperkt.

Motorische ontwikkeling behoort formeel niet tot de kerntaken van scholen, en uit onze partnergemeenten blijkt dat scholen dit zelf doorgaans ook niet als zodanig zien. Hierdoor zijn er voor gemeenten geen directe sturingsmogelijkheden, waardoor het lastig is om scholen betrokken te houden. Er is wel meer samenwerking tussen school en sportvereniging, maar tegelijkertijd blijft de betrokkenheid van scholen bij SAII beperkt.

Verhogen sportdeelname en verlagen sportuitval jongeren
Alle gemeenten hebben beleid om de sportdeelname te verhogen en uitval te verlagen onder jongeren. Beleidsinzet hierop vindt in de partnergemeenten met name plaats via de inzet van buurtsportcoaches en jongerenwerkers voor het organiseren van sportactiviteiten in de openbare ruimte. Daarbij gaan ze in veel gevallen in overleg met jongeren om aan te sluiten bij hun wensen.

Voor het behoud van jongeren binnen sportverenigingen benadrukken gemeenten het belang van geschoold kader. Meer dan de helft van de partnergemeenten werkt aan de opzet van clubkadercoaching.

Bij bonden leeft onzekerheid over financiering van de basisopleiding voor trainer-coaches na afloop van SAII.

Aandacht voor bewegen bij de jongste jeugd
De beleidsmatige aandacht voor de jongste jeugd is in de partnergemeenten toegenomen, mede gestimuleerd door Sportakkoord II, maar meer nog door akkoorden zoals het GALA. Dit neemt niet weg dat het in enkele gemeenten nog ‘een blinde vlek’ is.

Het bereiken van deze doelgroep verloopt vooral via vindplaatsen buiten het sport- en beweegdomein, zoals kinderopvanglocaties. De samenwerking varieert per partnergemeente van al ingebed tot nog in ontwikkeling of een verkennende fase.

Het aanbod ontstaat daarbij voornamelijk buiten de verenigingssport, vanwege beperkte expertise en capaciteit bij sportverenigingen en de gebruikelijke

instroomleeftijd vanaf 6 jaar. De ondernemende sportaanbieders hebben professionals met de juiste expertise in dienst om dit aanbod te faciliteren.

Tot slot blijft de borging een aandachtspunt door onzekerheden over financiering wanneer Sportakkoord-middelen wegvallen, al sorteren sommige partnergemeenten hier al op voor door studenten of jongeren in te zetten.

Hoofdstuk 4

Inclusie & Diversiteit

In dit hoofdstuk beantwoorden we de centrale vraag uit onze monitoring over het thema Inclusie en Diversiteit (I&D). We zoomen in op in welke mate en hoe er in de partnergemeenten voortgang plaatsvindt op de opgaven waarin I&D uiteenvalt.

4.1 Financiële toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten

Deze opgave draait om het verkleinen van financiële drempels die mensen belemmeren om deel te nemen aan sport en bewegen.

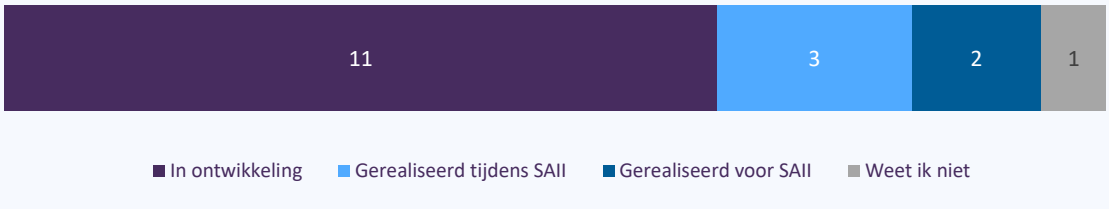
Meer inzet informeren en wegnemen drempels

We weten uit verschillende eerdere onderzoeken (Stuij et al., 2024, 2025) dat het voor lokale betrokkenen vanuit de sport lastig blijft om goed op de hoogte te zijn van alle regelingen en deze te vereenvoudigen.

Toch zien we dat veel gemeentelijke organisaties en uitvoeringsorganisaties de inzet op financiële toegankelijkheid vergrootten gedurende de looptijd van Sportakkoord II. Al zijn er ook een aantal partnergemeenten die aangeven dat de inzet op dit thema al groot was gedurende Sportakkoord I en dat zij tijdens Sportakkoord II niet zozeer extra inspanningen hebben verricht.

Verschillende partnergemeenten zetten in op het wegnemen van drempels en het beter vindbaar maken van regelingen. Dit is in de meeste partnergemeenten een proces dat op dit moment nog gaande is (figuur 4.1):

Figuur 4.1
Aantal partnergemeenten waarin beleidsmakers de toegankelijkheid van gemeentelijke regelingen vergroten door deze te versimpelen en eventuele drempels zoveel mogelijk weg te nemen
(in aantallen, n=17)

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

De gemeenten vergroten de toegankelijkheid van gemeentelijke regelingen bijvoorbeeld door regelingen beter vindbaar te maken op de website van de

gemeente en uitvoeringsorganisaties en door ze onder de aandacht te brengen in sportcafés of bij informatiebijeenkomsten voor sportaanbieders. Een mooi voorbeeld is een 'check-je-potjes'-bijeenkomst in een partnergemeente:

> ***"We hebben een bijeenkomst gehouden met Sportplatform waarbij alle subsidieverstrekkers die rond de vereniging zitten, die hebben we uitgenodigd en die zijn in gesprek gegaan met de vereniging. Zij hebben verteld: "oké, wij kunnen dit voor je doen" en dat was op zich wel een hele succesvolle bijeenkomst.' (Beleidsambtenaar sport)***

Uit onze schriftelijke uitvraag onder partnergemeenten komt naar voren dat ongeveer de helft van de gemeenten al voor SAII buurtsportcoaches en clubondersteuners inzette om sportaanbieders te informeren over financiële regelingen. Bij de andere helft is dit tijdens SAII gerealiseerd of is dit op dit moment in ontwikkeling (figuur 4.2).

Figuur 4.2
Aantal partnergemeenten waarin buurtsportcoaches of clubondersteuners sportaanbieders wijzen op de mogelijkheden van financiële ondersteuning aan leden die financiële drempels ervaren en hen stimuleren deze door te verwijzen naar het loket/de functionaris
(in aantallen, n=17)

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

Minder beleidsaandacht bij verenigingen

Uit onderzoek van het Mulier Instituut blijkt dat een derde van de verenigingen nieuwe leden of hun ouders altijd wijst op het bestaan van financiële regelingen. Bijvoorbeeld via hun website (Stuij et al., 2026). Ook uit gesprekken in de partnergemeenten blijkt dat verenigingen vaak geen beleid op papier hebben staan over financiële toegankelijkheid. In die gesprekken kwam naar voren dat het sterk per vereniging verschilt in hoeverre zij hun leden wijzen op financiële regelingen.

Vaak ontbreekt kennis en tijd bij de besturen en trainers van verenigingen om leden op regelingen te wijzen. Gemeenten en uitvoeringsorganisaties doen hun best om verenigingen hierop te wijzen door informatiebijeenkomsten te organiseren en via verenigingsadviseurs informatie te delen, maar zij geven aan vaak weinig zicht te hebben op in hoeverre dat zinvol is.

Wel is financiële toegankelijkheid ook bij verenigingen onderling een thema. We horen in verschillende partnergemeenten dat verenigingen via bijvoorbeeld een sportplatform ideeën uitwisselen over hoe zij om moeten gaan met leden die de contributie lastig kunnen betalen.

Groeiende aandacht voor Volwassenenfonds Sport & Cultuur

Elke partnergemeente heeft regelingen om sporten voor jeugd financieel toegankelijker te maken. De meeste hebben ook regelingen voor volwassenen met een laag inkomen. Veel gemeenten hebben naast landelijke regelingen ook lokale regelingen die specifiek zijn voor de gemeente.

De meeste partnergemeenten werken samen met het Jeugdfonds Sport & Cultuur. In de partnergemeenten die dat niet doen, bestaan wel andere, lokale regelingen voor de jeugd.

Verder zien we een groeiende aandacht voor het Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Dit beeld komt overeen met landelijke cijfers uit de langetermijnindicator over het SAII die gaat over deze fondsen (RIVM, z.d.-a, z.d.-b) en met onderzoek van het Mulier Instituut (Stuij et al., 2026). De partnergemeenten zien de urgentie van het Volwassenenfonds Sport & Cultuur, omdat zij groeiende problematiek zien rondom armoede en het niet kunnen betalen van sport bij volwassenen.

Verschillende partnergemeenten zijn gedurende de looptijd van SAII gaan werken met het Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Sommige noemen dat het Sportakkoord daar een aanjagende rol in heeft gespeeld:

> ***'De inzet van het volwassenenfonds is echt wel dankzij het sportakkoord tot stand gekomen. Dat is denk ik het belangrijkste. We hebben gekeken, we hebben al heel veel signalen gekregen van hier moet echt iets mee. Nu hebben we dat als pilot door het sportakkoord.' (Coördinator sport en preventie)***

Bij het aanjagen speelde de financiering vanuit het GALA ook een belangrijke rol, aangezien het zonder die financiering volgens de partnergemeente uit bovenstaand voorbeeld niet mogelijk geweest was om de pilot op te zetten. Ook in andere partnergemeenten horen we dat de GALA-gelden een bijdrage hebben geleverd aan het halen van doelstellingen uit het SAII over financiële toegankelijkheid.

Ook in eerder onderzoek concludeerden we dat 'verknopen' van ambities en middelen vanuit het lokale sportakkoord met het lopende sportbeleid, andere beleidsdomeinen en andere akkoorden heeft geleid tot extra urgentie om de ambities voor inclusie en diversiteit te behalen (Stuij et al., 2025).

Gemeentelijke sportpas

Verschillende partnergemeenten hebben een gemeentepas waarmee ze sporten financieel toegankelijker maken. De werking van de passen verschilt enigszins, maar

uitgangspunt is dat op de pas een budget staat dat mensen die weinig geld te besteden hebben, kunnen inzetten voor sporten en bewegen. Hoewel veel gemeenten bezig zijn met het integreren en samenvoegen van financiële ondersteuningsmogelijkheden, spraken wij geen gemeenten waar het SAII een directe prikkel is geweest om een sportpas in te voeren. Momenteel doet het Mulier Instituut verder onderzoek naar de werking van deze gemeentelijke passen.

Een gemeentelijke sportpas is vaak breder inzetbaar dan sport. Bijvoorbeeld ook voor zaken die meer aansluiten bij basisbehoeften van mensen, zoals vervoer of de aanschaf van een computer.

Een van onze partnergemeenten houdt bij waar mensen het tegoed op de pas voor inzetten. De laatste jaren worden hier in verhouding steeds minder sportaanvragen gedaan vanuit de pas. De Adloks herkennen dit bij andere gemeenten met een soortgelijke pas. In sommige partnergemeenten is sprake van een specifieke sportpas, waardoor bovenstaande ontwikkeling niet speelt.

4.2 Sociale toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten

Deze opgave gaat over het creëren van een veilige, inclusieve en gastvrije sportomgeving waarin iedereen zich thuis voelt en kan meedoen.

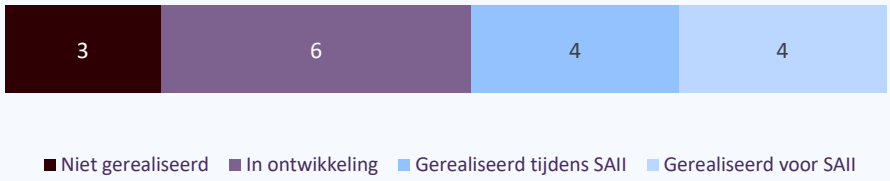
Vooral inzet op bewustwording en kennisontwikkeling

In onze partnergemeenten is men hoofdzakelijk bezig om het bewustzijn van sportaanbieders (verenigingen en ondernemende sportaanbieders) en sportbeoefenaars over achterstelling en uitsluiting te vergroten. Dit gebeurt door hen te informeren over hoe achterstelling en uitsluiting zich in de sportpraktijk voordoen, gevolgen (kunnen) hebben en aangepakt kunnen worden.

Een belangrijk doel achter dit proces van informeren is dat de kennis in de sportpraktijk toeneemt over het bevorderen van inclusie en diversiteit. De gemeentelijke organisaties in onze partnergemeenten zetten in op het faciliteren van deze kennisontwikkeling onder professionals en sportaanbieders. Zij boeken of boekten daar al progressie in tijdens SAII (figuur 4.3 en 4.4).

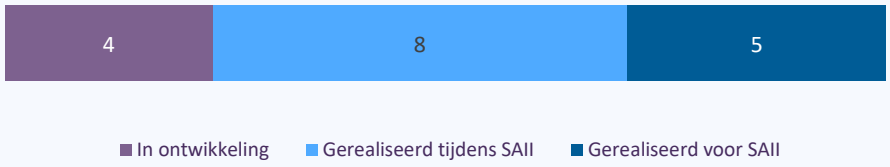
Hierbij moeten we opmerken dat het bevorderen van kennisontwikkeling over sociale toegankelijkheid een doorlopend proces is dat ook al voor SAII in het kader van SAI en andere beleidsprogramma's aan de orde was. Daarom kunnen we niet constateren dat alleen SAII voor deze kennisontwikkeling heeft gezorgd.

Figuur 4.3
Aantal partnergemeenten dat kennisontwikkeling over het bevorderen van inclusie en diversiteit en het tegengaan van discriminatie en uitsluiting faciliteert bij sociale professionals, zoals buurtsportcoaches en jongerenwerkers
(in aantallen, n=17)

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

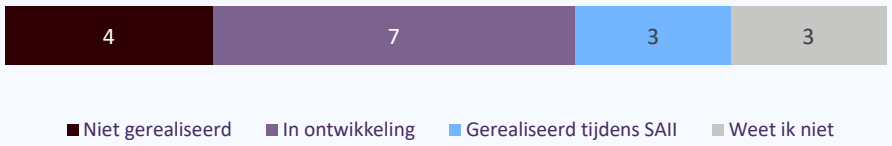
Figuur 4.4
Aantal partnergemeenten dat kennisontwikkeling faciliteert bij sportaanbieders en (via het sportbedrijf) uitwisseling tussen verenigingen stimuleert
(in aantallen, n=17)

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

Sportaanbieders weten in het merendeel van de partnergemeenten – volgens vertegenwoordigers van lokale kernteams – duidelijk wie ze met hun sportaanbod willen bereiken (figuur 4.5). En ze realiseren zich dat ze daarmee mogelijk ook groepen uitsluiten. Hoewel we daar in onze monitoring niet specifiek naar vroegen, is het aan te nemen dat de kennisontwikkeling die gemeenten faciliteren bijdraagt aan de bewuste afwegingen van sportaanbieders over wie ze wel en niet willen bereiken.

Figuur 4.5
Aantal partnergemeenten waarin sportaanbieders helder zijn over wie ze met hun aanbod willen bereiken en zich er bewust van zijn dat ze bepaalde groepen mogelijk uitsluiten
(in aantallen, n=17)

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

De uitvoeringsbudgetten die vanuit lokale sportakkoorden beschikbaar zijn, hebben partnergemeenten ingezet om bijeenkomsten en campagnes te organiseren. Die zijn bedoeld om bewustwording en kennisontwikkeling over sociale toegankelijkheid te bevorderen. We presenteren twee voorbeelden.

- **Sportcafés**

In verschillende partnergemeenten werden sportcafés georganiseerd, waarbij aan de hand van lezingen en workshops werd stilgestaan bij de prevalentie en het bestrijden van uitsluiting, discriminatie en racisme in de sport.

De sportcafés stonden in de partnergemeenten meestal niet specifiek in het teken van sociale toegankelijkheid, maar van een veilig sportklimaat en daaraan gekoppeld de vier v's[3]. Het bevorderen van sociale toegankelijkheid vindt in de meeste partnergemeenten namelijk ook plaats doordat gemeenten sportverenigingen stimuleren om de vier v's van sociale veiligheid in te voeren. Het argument van gemeenten hierachter is dat alleen een sociaal veilige sport open en toegankelijk is voor allerlei groepen mensen.

Sommige gemeenten verplichten de invoering van de vier v's. Andere gaan binnenkort over tot verplichting, en weer andere overwegen dit.

Deze verplichting heeft in de partnergemeenten geen betrekking op ondernemende sportaanbieders. Toch hebben ook zij met één of meerdere v's te maken. Zo zijn ondernemers bijvoorbeeld verplicht om werknemers aan te nemen die over een Verklaring Omtrent het Gedrag beschikken.

Gekoppeld aan de sportcafés werd in partnergemeenten gebruik gemaakt van interventies die beschikbaar zijn vanuit bestaande ondersteuningsprogramma's op

[3] Sociale veiligheid is in het kader van SAII een separaat thema. Zo ook in onze monitoring.

het gebied van sociale toegankelijkheid, zoals OCIVI. Wat OCIVI[4] betreft ging het dan om interventies die eenmalig werden ingezet, zoals de Theatervoorstelling Onze Club Is Van Iedereen of de VR-experience.

- **Van gedragscode naar campagne**

Ook in een andere partnergemeente zagen we een voorbeeld van het bevorderen van sociale toegankelijkheid gerelateerd aan een veilig sportklimaat. In die gemeente werd een gedragscode voor voetbalverenigingen vastgesteld. Dat gebeurde op initiatief van voetbalverenigingen zelf, naar aanleiding van ongewenst gedrag rondom voetbalvelden. Ook discriminatie, racisme en andere vormen van uitsluiting waren onderdeel van het ongewenste gedrag.

Inmiddels hebben meerdere voetbalverenigingen én andere sportverenigingen zich bij de code aangesloten. Daarmee is de code uitgegroeid tot een campagne gericht op het bevorderen van respect, veiligheid en sportiviteit binnen verenigingssport.

Verenigingen die deelnemen aan de code, dragen samen vijf afspraken uit, waaronder dat iedereen welkom en gelijk is en dat besluiten van de wedstrijd(leiding) worden geaccepteerd.

Sportakkoord-geld is ingezet om de samenwerking van de gemeente en sportaanbieders op het gebied van de campagne uit te breiden en intensiveren.

Sport als middel

Uitvoeringsbudget werd niet alleen ingezet binnen projecten gericht op bewustwording en kennisontwikkeling. Binnen een partnergemeente zagen we dat het budget ook werd ingezet om sport als middel te gebruiken. Dat betekent dat sport- en beweegactiviteiten werden georganiseerd om maatschappelijke doelen te behalen.

Zo bestaat er in één van de partnergemeenten een samenwerkingsverband tussen buurtsportcoaches, de gemeente en het lokale sport- en beweegplatform. Zij organiseerden mede met het uitvoeringsbudget sportactiviteiten voor statushouders, die gericht waren op hun integratie als maatschappelijk doel.

[4] In het voortgangsrapport over SAII dat in oktober verscheen, rapporteerden we dat er 1.747 OCIVI-interventies waren afgenomen door sportaanbieders en andere organisaties. En dat daarmee naar inschatting 8.903 unieke deelnemers werden bereikt. Vanwege onjuiste registratiedata klopt dit niet en vallen de cijfers aanzienlijk lager uit.

Sinds de start van OCIVI zijn er in totaal 1.177 sportaanbieders bereikt. In totaal zijn hiervoor 259 interventies ingezet. Daarnaast zijn er 179 voetbalverenigingen bereikt middels 138, deels met OCIVI overlappende interventies. Maar deze tellen niet mee voor de doelstelling van het bereiken van 1.500 sportaanbieders.

Er worden dus veel meer sportaanbieders bereikt dan dat er interventies worden ingezet. Dit komt doordat interventies ook worden ingezet bij lokale en regionale bijeenkomsten, die bijvoorbeeld door gemeenten worden georganiseerd (De Kwaasteniet et al., 2025; Cremers et al., 2025). In deze gevallen zijn sportaanbieders dus 'bereikt' via kader en hebben er (meestal) geen interventies op clubniveau plaatsgevonden.

In diezelfde gemeente werd ook een padel-project geïnitieerd, gericht op meiden van 13-15 jaar die kampen met emotionele problemen. Zij ervaren daardoor ook sociale barrières om te sporten. Onder begeleiding van een jongerencoach en trainers leren zij padellen in een veilige en gezellige omgeving. Ook het aangaan van positieve relaties, stressregulatie en identiteitsontwikkeling komen binnen het project aan bod, als bredere maatschappelijke doelen voor deze groep.

De statushouders en meiden zijn volgens de leden van het lokale kernteam meer gaan sporten en bewegen dan zij voor aanvang van de projecten deden. Dit gebeurde onder meer bij lokale sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders. De vraag is of de statushouders en meiden ook op de langere termijn meer blijven sporten en bewegen.

4.3 Praktische toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten

Bij deze opgave staat sport en bewegen voor mensen met een beperking centraal. Partners van lokale sportakkoorden spannen zich in om (het aanschaffen van) sporthulpmiddelen, sportaccommodaties en het vervoer naar sportaccommodaties toegankelijker te maken.

Het bevorderen van praktische toegankelijkheid in het kader van SAII is onderdeel van een bredere strategie. De strategische partners van SAII - NOC*NSF, het ministerie van VWS, VSG, VNG en POS – hebben de strategie ‘Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030’ ontwikkeld (hierna ‘Strategie 2030’). Deze omvat maatregelen om sport en bewegen onder mensen met een beperking te bevorderen. Het Mulier Instituut brengt jaarlijks een voortgangsrapport uit over deze strategie (Van Lindert et al., 2025). De vierde editie daarvan volgt in 2026.

Uniek sporten

In meerdere gesprekken noemden partnergemeenten dat de aansluiting bij Uniek Sporten in het kader van de opgave praktische toegankelijkheid belangrijk is. Uniek Sporten is een programma van Fonds Gehandicaptensport dat zich, met financiering van het ministerie van VWS, richt op het vergroten van de bekendheid van sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking.

Dit gebeurt via een online platform, in samenwerking met buurtsportcoaches, gemeenten en regio’s. In partnergemeenten brengen partners van de lokale sportakkoorden – zoals buurtsportcoaches, verenigingsbestuurders en beleidsambtenaren sport – het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking onder de aandacht waar relevant.

Gemeenten hebben een essentiële rol in het voeden van het platform. Vertegenwoordigers van gemeenten, zoals BRC-functionarissen, zijn namelijk verantwoordelijk voor de gegevens die op het platform worden geplaatst. Via hen

ontstaat dus een (zo) goed (mogelijk) landelijk overzicht van het sportaanbod voor mensen met een beperking.

Uniek Sporten werkt ook aan het verbeteren van de hulp bij de aanschaf van sporthulpmiddelen voor mensen met een beperking. Daarvoor is vanuit SAII een centraal loket opgericht bij Fonds Gehandicaptensport. Partnergemeenten sloten of sluiten zich tijdens SAII aan bij dit loket:

Figuur 4.6
Aantal partnergemeenten dat is aangesloten bij het landelijke loket voor sporthulpmiddelen
(in aantallen, n=17

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

Hieruit leiden we af dat SAII, en specifiek de aandacht voor praktische toegankelijkheid daarbinnen, heeft bevorderd dat gemeenten zich aansluiten bij Uniek Sporten.

Onderzoeksmatige insteek

In meerdere gesprekken koppelden partnergemeenten terug dat ze nog gebrekkig zicht hebben op de drempels die mensen met een beperking ervaren om te sporten en bewegen. Hierbij kan het gaan om financiële en sociale drempels, maar ook om drempels qua praktische toegankelijkheid. Partners van lokale sportakkoorden proberen inzicht te krijgen in deze praktische drempels.

In één partnergemeente werden de drempels en daaraan gerelateerde behoeften van mensen met een beperking in kaart gebracht aan de hand van vragenlijsten over sportaccommodaties die onder andere verenigingen en ondernemende sportaanbieders gebruiken. De vragenlijst zoomde in op specifieke onderwerpen, zoals de rolstoeltoegankelijkheid van sportaccommodaties.

In een andere partnergemeente brengt Stichting Ongehinderd de toegankelijkheid van zeven gemeentelijke sportaccommodaties in kaart. Daarnaast heeft de gemeente een aantal mensen met een beperking de accommodaties laten bezoeken, om te kijken of hun bevindingen overeenkomen met die van de stichting. Op basis

van de inzichten van het onderzoek kijken ze nu hoe de accommodaties beter zijn aan te passen op de behoeften en drempels van mensen met een beperking.

Binnen een derde partnergemeente vindt onderzoek plaats naar de behoeften van mensen met een beperking voor vervoer naar sportaccommodaties. Het vervoer van en naar sportaccommodaties voor mensen met een beperking komt niet in alle partnergemeenten even goed van de grond. Bijvoorbeeld omdat er maar één regionaal vervoersbedrijf is, of omdat de afstemming tussen vervoersbedrijven, gemeenten en sportaanbieders voor verbetering vatbaar is.

De inzichten over de behoeften voor vervoer benut de partnergemeente om lokale vervoersregelingen en afspraken daarover kritisch tegen het licht te houden of (verder) te onderzoeken.

Tot slot is de signaalfunctie van verschillende partners van lokale sportakkoorden van belang. Zo nemen buurtsportcoaches en medewerkers die onderdeel zijn van uitvoeringsorganisaties en preventieteams waar of en hoe er verbetering mogelijk is qua de praktische toegankelijkheid van sport en bewegen. Zij doen dat op de dagelijkse/wekelijkse momenten dat ze bij sportaanbieders zijn en met sporters in gesprek gaan.

De onderzoeksmatige insteek in deze partnergemeenten heeft al meerwaarde gehad. Mede daardoor zijn de behoeften van mensen met een beperking (beter) inzichtelijk geworden en konden verschillende projecten ontstaan of versneld worden ontwikkeld. Zoals rolstoelhockey, een prikkelarme pannakooi en een inclusieve speeltuin.

Domeinoverstijgend samenwerken

Het bevorderen van de praktische toegankelijkheid van sport en bewegen vraagt veelal om fysieke aanpassingen op sport- en beweegaccommodaties en het vervoer daarnaartoe. Die zijn in de regel relatief duur, werd benadrukt in meerdere gesprekken die we voerden. En zo ook of er financiële middelen vanuit het akkoord beschikbaar blijven om te werken aan praktische toegankelijkheid.

Partnergemeenten anticiperen op deze onzekerheid door praktische toegankelijkheid mee te nemen bij of te integreren in lokale inclusieagenda's, beleid en beleidsakkoorden gericht op andere domeinen, zoals ruimtelijke ordening en mobiliteit, zorg en welzijn (de akkoorden Gezond en Actief Leven Akkoord en Aanvullend Zorg & Welzijn Akkoord).

Een concreet voorbeeld hiervan uit een partnergemeente is dat er beweegvriendelijke routes voor mensen met een beperking in de openbare ruimte werden gerealiseerd. Op deze manier wordt praktische toegankelijkheid naar aanleiding van SAII als een integrale/domeinoverstijgende opgave benaderd. Het samenwerkend besturen dat binnen kernteams rondom lokale sportakkoorden plaatsvindt, maakte het makkelijker om de verbindingen tussen sport en andere domeinen te leggen (vgl. Stuij et al., 2025).

Belangrijk om te noemen is dat de aandacht voor de praktische toegankelijkheid van publieke (sport)accommodaties verplicht is voor gemeenten, in het kader van het VN-verdrag Handicap waar Nederland zich in 2016 bij aansloot. Voortbouwend hierop is de aandacht voor de praktische toegankelijkheid van sportaccommodaties ook van belang binnen de Strategie 2030. In het kader van de pijler Randvoorwaarden is er een maatregel gericht op de toegankelijkheid van sportaccommodaties, waarbij men koerst op het ontwikkelen van een zelfscan voor sportverenigingen om een beeld te krijgen van de toegankelijkheid van hun accommodaties (Van Lindert et al., 2025).

4.4 Effectieve begeleiding en toeleiding

Deze opgave richt zich op mensen beter begeleiden naar passend sport- en beweegaanbod, en hun deelname ondersteunen. Daarbij ligt de focus vooral op maatschappelijk kwetsbaardere groepen zoals mensen met een lagere sociaaleconomische positie en mensen met een beperking.

Wijkgerichte aanpak

In vrijwel alle partnergemeenten is sprake van een vorm van wijkgerichte aanpak, waarbij verschillende betrokken professionals in de context van wijken of werkgebieden domeinoverstijgend samenwerken. Vaak is daarbij extra aandacht voor maatschappelijk kwetsbaardere wijken. In samenspraak met bijvoorbeeld jongerenwerkorganisaties, welzijnsorganisaties en sportorganisaties wordt zo een netwerk gecreëerd waarin mensen toegeleid worden naar passend sport- en beweegaanbod. Vaak is er extra aandacht voor wijken waarin relatief veel mensen nog niet sporten en bewegen.

In die wijken nemen BRC-professionals, zoals buurtsportcoaches en beweegcoaches, vaak een centrale rol in. Ook zijn vaak lokale professionals actief die zich specifiek op een wijk richten, zoals wijkregisseurs. Deze samenwerking is in veel partnergemeenten in de afgelopen jaren steeds verder uitgebreid. Zo zegt een gemeente:

> ***'We hebben inmiddels in een aantal jaren tijd een aantal beweegmakelaars erbij gekregen. Verenigingsondersteuning is uitgebreid. En daardoor kunnen we nu de drie collega's aan elkaar koppelen. Dus een sport- en beweegregisseur, beweegmakelaar en een verenigingsondersteuner die echt voor bepaalde wijken het aanspreekpunt zijn. Dus ik denk dat dat een goede ontwikkeling is en dat daar het Sportakkoord aan bijgedragen heeft, denk ik zeker.' (Voorzitter sportplatform)***

Figuur 4.7
Aantal partnergemeenten waarin de buurtsportcoach/wijkregisseur stakeholders en bestaande netwerken bij elkaar brengt, bijvoorbeeld door een (wijk)beweegteam op te zetten
(in aantallen, n=17

Bron: Schriftelijke uitvraag voortgang Sportakkoord II: Partnergemeenten. Mulier Instituut, 2025.

Uit figuur 4.7 blijkt dat in zeven partnergemeenten gedurende de looptijd van SAII stappen zijn gezet om de rol van buurtsportcoaches in de wijk te vergroten en te versterken.

In veel partnergemeenten worden in de wijk ook aanpakken uitgerold die verschillende domeinen (bijvoorbeeld zorg, welzijn, sport) betrekken en die gericht zijn op begeleiding en toeleiding naar passend aanbod. Zo spraken we verschillende gemeenten waar de ketenaanpak rondom valpreventie (gericht op ouderen) wordt uitgerold en waar gecombineerde leefstijl-interventies (gericht op tegengaan overgewicht) worden uitgevoerd. Vanuit die interventies worden mensen dan doorgeleid naar regulier aanbod.

Effectieve toeleiding

Alle partnergemeenten zetten in op toeleiding en begeleiding. Maar het blijft de vraag wanneer deze toeleiding en begeleiding daadwerkelijk effectief is. We spreken verschillende partnergemeenten die aangeven dat er veel van professionals als buurtsportcoaches afhankelijk is. En dat effectieve toeleiding ook in grote mate afhankelijk is van de vaardigheden van een buurtsportcoach en het netwerk dat die weet op te bouwen. Professionele expertise en vaardigheden zijn doorslaggevend voor effectiviteit van interventies als valpreventie en doortrappen.

De (h)erkenning dat inclusie om specifieke expertise draait is belangrijk. Daarbij gaat het om kennis over gelijkwaardigheid en het kunnen herkennen van verschillen, maar ook specifieke kennis over verschillende sociale ongelijkheden en discriminatieachtergronden in de sport en samenleving. Dit is nodig om inclusie te kunnen toepassen in praktisch handelen, zoals het begeleiden van mensen naar en tijdens sportactiviteiten. Dit zijn taken die een buurtsportcoach bij uitstek goed kan vervullen (Stuij et al.,2025).

Uit de BRC-monitor blijkt dat BRC-functionarissen (zoals buurtsportcoaches) zich in 2024 in iets meer gemeenten in zijn gaan zetten voor mensen met een beperking en voor mensen met een lage sociaaleconomische positie dan in 2023. Wel is het totale aantal fte dat ingezet wordt op deze doelgroepen iets afgenomen (Gómez Berns et al., 2024).

Verder agenderen de Adloks dat het succes van toeleiding uiteindelijk afhankelijk is van de sportaanbieder waar mensen naartoe geleid worden. Toeleiding werkt alleen als aanbieders voldoende plek hebben. En als fysieke drempels zoals vervoer naar de locatie worden weggenomen. Ook speelt mee dat de groepen in kwestie het vaak lastig vinden om te blijven sporten als ze eenmaal een aanbieder gevonden hebben. Het vraagt specifieke kennis of expertise om mensen met een afstand tot sport en bewegen te behouden voor een sportaanbieder, die bij verenigingen niet altijd aanwezig is.

Ondernemende sportaanbieders

In alle partnergemeenten wordt er in meer of mindere mate ingezet op toeleiding naar ondernemende sportaanbieders. Ondernemende sportaanbieders kunnen aantrekkelijk zijn voor doelgroepen die voor verenigingen vaak lastiger te bereiken zijn. Denk bijvoorbeeld aan ouderen, die relatief vaker (onder begeleiding) zwemmen of aan fitness doen dan in verenigingen actief zijn. Of juist aan jongere kinderen, zoals bleek uit het vorige hoofdstuk.

Het verschilt sterk per partnergemeente in hoeverre deze aanbieders in beeld zijn. In sommige partnergemeenten is het netwerk al sterk. Andere gemeenten zijn pas net begonnen. Een voorbeeld hiervan uit een partnergemeente:

> ***'En er is één iemand die houdt zich bezig met de ondernemende sportaanbieders. Alleen dat staat nog een klein beetje in de kinderschoenen. Dus als je het hebt over, is er op dat deel afgelopen jaar voortgang geboekt, dan is er heel erg veel voortgang geboekt. Want er is van bijna niks, zo goed als niks, naar iets. Alleen we hebben nog niet het netwerk opgebouwd wat we wel hebben bij die sportverenigingen.' (Beleidsambtenaar sport)***

In sommige gemeenten is die aandacht voor ondernemende sportaanbieders ook geholpen of verder gebracht door een POS-kantoor dat al opgericht is of op dit moment in oprichting is. Adloks voegen toe dat met name in kleinere gemeenten de ondernemende sportaanbieders vaak minder betrokken worden bij samenwerkingen.

In de partnergemeente die bestaat uit een regionale samenwerking van kleinere en middelgrote gemeenten, werd de samenwerking met ondernemende sportaanbieders niet regionaal opgepakt. Daardoor bestaan ook binnen die regio verschillende aanpakken voor het betrekken van ondernemende sportaanbieders.

4.5 Samenvatting

We vatten dit hoofdstuk samen door te beschrijven in welke mate en hoe er binnen partnergemeenten voortgang plaatsvindt op de opgaven waarin het thema I&D uiteenvalt.

Financiële toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten
Gemeenten en uitvoeringsorganisaties in onze partnergemeenten vergrootten vaak hun inzet om financiële regelingen vindbaar en eenvoudiger te maken gedurende SAII. In vrijwel alle partnergemeenten zetten buurtsportcoaches en clubondersteuners zich in om sportaanbieders ook op de hoogte te stellen van deze regelingen.

In de meeste partnergemeenten werd al langere tijd samengewerkt met het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Gedurende SAII zijn meer gemeenten samen gaan werken met het Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Sommige gemeenten noemen dat het SAII daar een aanjagende rol bij heeft gespeeld. Ook GALA-gelden hebben een rol gespeeld bij het vergroten van de financiële toegankelijkheid.

Sociale toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten
Qua sociale toegankelijkheid zet men in partnergemeenten vooral in op (het vergroten van) bewustwording en kennisontwikkeling. Dit krijgt onder andere vorm in Sportcafés die zijn georganiseerd en waar sociale toegankelijkheid gekoppeld is aan sociale veiligheid.

Daarbij wordt wel aangegeven dat de kennisontwikkeling in veel gevallen voor het Sportakkoord al in gang was gezet en daarmee lastig is toe te schrijven aan het Sportakkoord. Wel is budget vanuit het SAII ingezet voor activiteiten voor specifieke doelgroepen om daarmee de sociale toegankelijkheid te vergroten.

Praktische toegankelijkheid van sport en bewegen vergroten
Partnergemeenten sluiten aan bij Uniek Sporten om de aanschaf van sporthulpmiddelen voor mensen met een beperking te verbeteren en het inzicht in sportaanbod voor mensen met een beperking te vergroten. Daarnaast vindt in partnergemeenten onderzoek plaats, met als doel om de behoeften en drempels van mensen met een beperking in lijn te brengen met sportaccommodaties en het vervoer daarnaartoe. Veelal ontbreekt inzicht in de toegankelijkheid van sportaccommodaties, maar hier worden nu wel stappen in gezet.

Op dit thema zijn er andere beleidskaders, zoals het VN-verdrag handicap, die helpend zijn en financiële mogelijkheden bieden om bijvoorbeeld de toegankelijkheid van sportaccommodaties te verbeteren. De budgetten binnen het Sportakkoord zijn hiervoor ontoereikend. Tot slot ligt de focus op het meenemen van de praktische toegankelijkheid van sportaccommodaties in beleidsplannen gericht op andere domeinen.

Effectieve begeleiding en toeleiding

Alle gemeenten zetten in op toeleiding en begeleiding. In veel partnergemeenten vindt toeleiding naar aanbod plaats vanuit een wijkgerichte aanpak. In de (aandachts)wijken werken verschillende professionals samen om toeleiding te organiseren. Buurtsportcoaches nemen vaak, en steeds meer, een centrale rol in die netwerken. Ondernemende sportaanbieders (via POS-kantoren) ook betrekken bij die netwerken lukt soms, maar met name in kleine gemeenten vaak nog niet.

mulier
instituut

Hoofdstuk 5

Slotbeschouwing

Sportakkoord II (SAII) valt uiteen in drie ambities. Eén daarvan is 'Een groter bereik'. Deze ambitie is door de strategische partners van SAII vertaald naar opgaven op de thema's Inclusie & Diversiteit (I&D) en Vaardig in Bewegen (ViB).

In het najaar van 2025 publiceerde het Mulier Instituut een rapport over de voortgang bij het realiseren van deze opgaven, vanuit landelijk perspectief. We beschreven onder meer hoe de strategische partners van SAII de condities creëren, via de werkafspraken die zij maken en uitvoeren, zodat vanuit lokale sportakkoorden de ambities en bijbehorende opgaven (veranderingen) van SAII kunnen worden gerealiseerd.

In dit rapport staat dat lokale perspectief centraal. We monitoren binnen achttien partnergemeenten in hoeverre en hoe er voortgang plaatsvindt op de opgaven met betrekking tot I&D en ViB. We trekken in deze slotbeschouwing conclusies op basis van onze monitoring.

5.1 Conclusies

Lokaal maatwerk

De voortgang (of verandering) op lokaal niveau kan verschillend van aard zijn. Enerzijds omdat SAII veel keuzevrijheid biedt op lokaal niveau. Er is geen verplichting voor gemeenten om met een thema aan de slag te gaan of met opgaven die daaronder vallen. Zij beschikken in die zin over beleidsvrijheid.

Anderzijds omdat er verschil kan zijn in de mate waarin thema's al spelen, lokaal gedragen worden en kan worden voortgebouwd op bestaande structuren of acties. Bij ViB zagen we bijvoorbeeld dat een aantal gemeenten voortbouwden op de al bestaande verbinding met basisscholen om via die weg sneller de samenwerking op te zetten met de kinderopvanglocaties.

Deze keuzevrijheid kan gezien worden als een kracht van SAII. Hierdoor ontstaat ruimte om met de kernteams in te spelen op wat lokaal urgent en betekenisvol is. Maar de keerzijde is dat (nog) niet alle werkafspraken op landelijk niveau een vertaling krijgen op lokaal niveau. Daarnaast zijn er onderdelen die op lokaal niveau aandacht krijgen, maar landelijk geen onderdeel zijn van de werkafspraken. Een voorbeeld hiervan zijn Sportcafés: kennisbijeenkomsten waarbij via lezingen en workshops aandacht was voor uitsluiting, discriminatie en racisme in de sport.

We zien dat er in partnergemeenten inzet wordt gepleegd om behoeften en voortgang op verschillende opgaven in de eigen gemeente beter te leren kennen. Kennis die vanuit landelijke monitoring en door een eigen onderzoeksmatige insteek binnen gemeenten naar boven kwam, maakt(e) het mogelijk om gerichter aan de slag te gaan met de opgaven. Dat geldt bijvoorbeeld voor monitoring om praktische

toegankelijkheid van sportaccommodaties te toetsen, maar ook voor inzet om sportuitval te monitoren. Zo kunnen gerichtere datagedreven interventies ontwikkeld worden.

Daarbij valt wel op dat sterk wordt ingezet op snelle acties en eenvoudige verbindingen. We zien bijvoorbeeld dat gemeenten in toenemende mate de motorische vaardigheden van kinderen monitoren met motorische scans. En dat er in verschillende gemeenten onderzoek wordt gedaan naar de behoeften van mensen met een beperking wat betreft praktische toegankelijkheid.

Maar in de praktijk leidt de monitoring van motorische vaardigheden vaak niet tot een doorlopend inzicht in de motorische ontwikkeling van kinderen. En leiden onderzoeken naar praktische toegankelijkheid (nog) niet tot een domeinoverstijgende strategie om problemen rond zaken als vervoer en hulpmiddelen voor mensen met een beperking aan te pakken. Wat dat betreft kunnen monitoring en onderzoek vertragen dat partners daadwerkelijk aan de slag gaan.

Het is de vraag of dit soort structurele veranderingen te verwachten waren op basis van de insteek en de budgettaire omvang van SAII. SAII is namelijk vooral gericht op beter samenwerken door partijen in het sportlandschap en aanpalende domeinen, gericht op opgaven binnen de sport. Dat zagen we eerder ook terug bij de samenstelling van de kernteams, met een sterke basis in de georganiseerde sport. Sportverenigingen, welzijnsorganisaties en sportbedrijven zijn in de kernteams de meest betrokken partijen, terwijl bijvoorbeeld zorg- en onderwijsorganisaties minder vaak betrokken zijn (Rappange et al., 2025).

Dit neemt niet weg dat sport door de samenwerking vanuit SAII een krachtiger geluid kan laten horen en er beter in slaagt om bewustwording te creëren en verbindingen te leggen met andere dossiers en financieringsmogelijkheden. Sport is nu beter gepositioneerd en bepaalde onderdelen zijn door SAII in een stroomversnelling gekomen.

SAII heeft bij de partnergemeenten duidelijk tot verandering geleid, afgestemd op de lokale behoeften. Bovendien is er lokaal meer beleidsaandacht gekomen voor de verschillende thema's van SAII. Tegelijkertijd geldt voor I&D dat de aandacht voor diverse thema's onder druk staat door maatschappelijke weerstand, zoals seksuele diversiteit en gender (Stuij et al., 2025).

Directe en indirecte veranderingen zichtbaar

Veranderingen kunnen direct en indirect bijdragen aan sport en bewegen. Een directe verandering zien we in onze partnergemeenten bijvoorbeeld terug bij de aansluiting van een toenemend aantal gemeenten bij het Volwassenfonds Sport & Cultuur. Dit zijn regelingen die sport en bewegen financieel toegankelijker maken voor groepen mensen. Voor sociale toegankelijkheid zien we voorbeelden van projecten waardoor meiden en statushouders meer gingen sporten en bewegen. Wel draaide het hierbij om sport als middel en niet zozeer om inclusie in sport.

Daarnaast zien we buurtsportcoaches in toenemende mate sportaanbod vormgeven in samenspraak met jongeren. Door aanbod beter te laten aansluiten bij hun behoeften, wordt gestreefd naar een toename in de sportdeelname en een afname in de sportuitval onder jongeren.

Maar we zien ook veranderingen die meer indirect bijdragen aan sport en bewegen. Voorbeelden daarvan zijn armoederegelingen die gemeenten vooral beter vindbaar maken en onder de aandacht brengen. Qua sociale toegankelijkheid zien we dat men in partnergemeenten vooral inzet op het organiseren van bijeenkomsten die in het teken staan van bewustwording en kennisontwikkeling. Meer bewustwording en kennis kunnen uiteindelijk leiden tot concrete projecten en andersoortige acties die vervolgens moeten of kunnen bijdragen aan een veilige, inclusieve en gastvrije sportomgeving. Verbeteringen hierin zorgen er dan vervolgens voor dat groepen mensen zich meer thuis voelen en mee kunnen doen.

Op het thema ViB zien we dat gemeenten meer beleidsaandacht voor de jongste jeugd hebben en samenwerken met kinderopvanglocaties. Maar die samenwerking bevindt zich overwegend in de verkennende fase. Ook zien we dat zowel gemeenten als bonden zich inzetten om kader op te leiden, bijvoorbeeld door de inzet van clubkadercoaches of pedagogisch adviseurs.

Samenwerkend besturen levert veel op, maar kent zijn grenzen

SAII is geënt op samenwerkend besturen. Organisaties uit verschillende domeinen die belang hebben bij sport en bewegen, slaan de handen ineen om doelstellingen te bereiken die zij alleen minder makkelijk of niet zouden kunnen bereiken (vgl. Rappange et al., 2025). De doelstellingen zijn de opgaven die in SAII voor onder meer I&D en ViB zijn bepaald.

Door de opzet van SAII ontstonden voor gemeenten mogelijkheden om koppelingen te leggen met andere beleidsagenda's en akkoorden. Binnen het thema I&D zorgt de samenwerking tussen organisaties die deelnamen aan lokale sportakkoorden en het lokale Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) ervoor dat meer partnergemeenten zich aansloten bij het Volwassenfonds Sport & Cultuur.

Daarnaast is het bevorderen van de praktische toegankelijkheid van sport en bewegen geïntegreerd in lokale inclusieagenda's, beleid en beleidsakkoorden. Deze zijn vaak gericht op andere domeinen, zoals ruimtelijke ordening en mobiliteit, zorg en welzijn.

Ook het VN-verdrag Handicap en het Integraal Zorgakkoord (IZA) zijn voorbeelden van domeinoverstijgende akkoorden waar in de partnergemeenten verbindingen mee werden gelegd. Daarnaast konden lokaal verbindingen worden gelegd met bijvoorbeeld armoederegelingen.

In eerder onderzoek concludeerden we al dat het 'verknopen' van ambities en middelen vanuit het lokale sportakkoord met het lopende sportbeleid, andere

beleidsdomeinen en andere akkoorden, zoals het preventieakkoord en GALA, zorgt voor meer urgentie om met het thema I&D aan de slag te gaan.

Maar het verknopen van ambities kan er ook voor zorgen dat de specifieke boodschap van I&D verdwijnt in een breder domeinoverstijgend verhaal. En dat sport vooral als 'werkend middel' wordt gezien om maatschappelijke problemen op te lossen, terwijl de kern van I&D, het tegengaan van ongelijkheid in/door de sport, daarmee uit beeld verdwijnt.

Dat risico bestaat zeker wanneer het samenvoegen van ambities voortkomt uit de wens om efficiënter te werken met minder middelen. In dat geval kan specifieke kennis over en aandacht voor I&D naar de achtergrond verdwijnen (Stuij et al., 2025). De achtergrond van en de manier waarop het samenwerkend besturen tot stand komt, is hier dus van belang.

In vrijwel alle partnergemeenten is er een wijkgerichte aanpak qua effectieve begeleiding en toeleiding, waarbij verschillende betrokken professionals samenwerken, zoals buurtsportcoaches en medewerkers/bestuurders van jongerenwerkorganisaties, welzijnsorganisaties en sportaanbieders. De kwaliteit van toeleiding blijft uiteindelijk wel afhankelijk van de expertise van deze professionals.

Voor ViB zien we bij verschillende opgaven dat wijkgerichte, domeinoverstijgende overleggen zijn opgericht. En bij de jongste jeugd hebben ook andere programma's zoals een 'Kansrijke Start' bijgedragen. Tegelijkertijd kan hierbij nog meer de samenwerking gezocht worden, omdat mooie kansen ontstaan als bewegen binnen Kansrijke Start een plek krijgt. We zien daarnaast bij de opgave motorische ontwikkeling en veelzijdig bewegen bij kinderen dat de samenwerking tussen gemeenten en onderwijs nog weinig van de grond komt, omdat scholen sport en bewegen niet als hun kerntaak zien.

Gemeenten en uitvoeringsorganisaties stimuleren en enthousiasmeren scholen wel om dat (meer) te doen. Dat leidt echter nog niet tot acties die erop gericht zijn dat kinderen zich motorisch beter ontwikkelen of veelzijdiger gaan bewegen. Dit laat zien dat er ook beperkingen zitten aan het samenwerkend besturen, doordat er vanuit gemeenten geen directe sturingsmogelijkheden zijn om scholen mee te krijgen in de aandacht voor motorische ontwikkeling.

Binnen het thema ViB zien we ook dat het concept beweegwijsheid door de strategische partners van SAII is geïntroduceerd als een bredere domeinoverstijgende benadering van ViB (Rappange et al., 2025). Deze voegt de drie opgaven die nu centraal staan op ViB samen (en kent een meer holistische aanpak). Dit biedt uitgangspunten voor lokale domeinoverstijgende samenwerkingen tussen bijvoorbeeld onderwijs, sport en zorg.

In de gesprekken die wij voerden, kwam het concept beweegwijsheid nog nauwelijks tot niet ter sprake. Het vergt meer tijd en afstemming voordat beweegwijsheid (meer) is ingebed in lokaal sportbeleid.

Betrokkenheid verenigingen en ondernemende sportaanbieders

SAII is uiteindelijk gericht op het bevorderen van de (duurzame) sport- en beweegdeelname van groepen mensen. Dit gebeurt in grote mate bij sportverenigingen en ondernemende sportaanbieders. In 71 procent van de gemeenten zijn sportverenigingen (sterk/enigszins) betrokken bij de uitvoering van het lokale sportakkoord. In 53 procent van de gemeenten zijn ondernemende sportaanbieders (sterk/enigszins) betrokken (Rappange et al., 2025).

Het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) sloot bij SAII aan als nieuwe strategische partner. Ondernemende sportaanbieders zijn in onze partnergemeenten vooral betrokken bij het thema ViB. Zij organiseren aanbod voor de jongste jeugd en voor de motorische ontwikkeling en het veelzijdig bewegen van kinderen. Dit zijn groepen waar verenigingen beleidsmatig en uitvoerend minder op inzetten.

Op basis van onze monitoring constateren we dat ondernemende sportaanbieders in partnergemeenten, vanuit hun professionele kader en flexibele aanbod, beter gepositioneerd zijn om aanbod te creëren voor de jongste jeugd dan verenigingen.

Verenigingen zijn in onze partnergemeenten juist meer betrokken bij I&D dan ondernemende sportaanbieders. We zien dat gemeenten vooral gericht zijn op verengingen en dat elementen van het SAII daar ook meer bij aansluiten, zoals de invoering van de vier v's voor sociale veiligheid. Sociale veiligheid is een apart thema in SAII, maar blijkt vanuit lokale akkoorden vaak verbonden met sociale veiligheid.

De verschillen tussen betrokkenheid van ondernemende sportaanbieders en sportverenigingen zijn historisch te verklaren. Via lokaal sportbeleid is er van oudsher een nauwe verbondenheid tussen gemeenten en sportverenigingen. Sportverenigingen ontvangen subsidies van gemeenten en betalen aangepaste tarieven voor de huur van gemeentelijke sportaccommodaties. Tussen ondernemende sportaanbieders en gemeenten is er een minder lange en minder intensieve samenwerkingsrelatie.

Dit is ook terug te zien in de opgaven die in SAII centraal staan. Deze zijn meer toegespitst op verenigingen dan ondernemende sportaanbieders. En in de kernteams zijn ondernemende aanbieders ook in mindere mate vertegenwoordigd. Gelet op het professionele kader dat bij ondernemende sportaanbieders actief is en de mogelijkheden die dat voor hen meebrengt om vraaggericht en flexibel te werken, is het relevant om ondernemende sportaanbieders in vervolgbeleid meer te betrekken bij beoogde veranderingen.

Borging: draagvlak en financiering nodig

Sommige opbrengsten van lokale sportakkoorden zijn relevant en kansrijk om te borgen en via die weg in de toekomst voort te zetten, mits daar voldoende draagvlak en politieke wil voor is. Hierbij gaat het om beleidsaandacht voor de thema's I&D en ViB, en de specifieke opgaven die daarmee gemoeid zijn. En om het organiseren van bijeenkomsten gericht op bewustwording en kennisontwikkeling.

Een voorbeeld is het onder de aandacht blijven brengen van sport- en beweegaanbod voor specifieke groepen, en de inzet die gepleegd wordt op toeleiding en begeleiding voor specifieke groepen. Blijvende aandacht daarvoor is belangrijk, omdat bezuinigingen op betrokkenen met specifieke expertise snel kunnen leiden tot negatieve gevolgen voor de voortgang van het beleid en de uitvoering op het gebied van inclusie (Stuij et al., 2025).

Ook de kernteams binnen gemeenten zijn intact te houden bij voldoende draagvlak. Organisaties uit verschillende domeinen kunnen vanuit die teams samenwerkend blijven besturen door integrale opgaven te identificeren, aan te pakken en op te lossen. SAII laat juist zien dat er in de context van sport en bewegen uitdagingen zijn die de belangen van meerdere lokale organisaties raken. En waarvoor de expertise en perspectieven van verschillende organisaties nodig zijn om uitdagingen adequaat aan te gaan.

Met het aflopen van SAII in zicht brengen de strategische partners in kaart in hoeverre gemeenten de opbrengsten van het beleidsprogramma borgen.
75 procent van de gemeenten is hiermee bezig. Hun focus ligt vooral op het borgen van clubondersteuning, sociale veiligheid/de vier v's, bewegen inzetten als middel, domeinoverstijgend samenwerken, inclusie en diversiteit, en de coördinator sport en preventie.

Hoe die borging vorm te geven, wordt besproken in lokale kernteams/samenwerkingsnetwerken die ontstonden naar aanleiding van SAII.[5] Gelet op deze bevindingen lijkt er in ieder geval voldoende draagvlak om het samenwerkend besturen vanuit kernteams voort te zetten.

Voor deze en andere acties en processen is financiering nodig. Maar de financiën voor sport en bewegen staan onder druk, en voorwaarden voor de inzet van middelen veranderen. Daarover passeerden verschillende voorbeelden de revue in dit rapport.

Zo kunnen vanaf 2027 vakleerkrachten bewegingsonderwijs niet meer vanuit de BRC-regeling worden betaald. Dat kan invloed hebben op de acties binnen ViB. Een ander voorbeeld zijn opleidingen voor kader van sportaanbieders. Voor het

[5] In september en oktober 2025 hebben regioadviseurs (VSG) en adviseurs lokale sport (NOC*NSF en POS) een informatieronde onder gemeenten in meerdere focusregio's gehouden over de borging van SAII. Deze informatieronde geeft een beeld van de mate waarin en wijze waarop gemeenten en lokale of regionale organisaties invulling geven aan vraagsturing, werken met data en regionale samenwerking. De resultaten zijn gedeeld met de deelnemende partijen, maar (nog) niet gepubliceerd.

verhogen van de sportdeelname en het verlagen van de sportuitval van jongeren is de pedagogisch-didactische scholing van kader bij sportaanbieders van belang. Opleidingen worden nu vanuit SAII betaald, maar deze budgetten vervallen als SAII afloopt.

Voor beide geldt dat de continuïteit op de tocht kan staan. Wanneer SAII eindigt, kunnen gemeenten overwegen om impactvolle acties die al dan niet voortkomen uit SAII, te financieren vanuit andere bronnen. Die beleidsvrijheid hebben gemeenten uiteraard. Maar er moet wel politiek draagvlak en financiële ruimte zijn om andere middelen voor sport- en beweegbeleid in te zetten. Daarbij blijft het de vraag hoe gemeentelijke sport- en beweegbudgetten zich de komende jaren ontwikkelen, met het oog op bijvoorbeeld het ravijnjaar en de financiële ruimte die dat biedt (vgl. Stuij et al., 2025).

5.2 Vervolg monitoring

Op basis van onze twee rapporten over de thema's I&D en ViB concluderen we dat het SAII veel veranderingen in gang heeft gezet. Het lokale sportlandschap heeft zich beter georganiseerd, door in te zetten op samenwerkend besturen en door nieuwe, domeinoverstijgende verbindingen aan te gaan. Ook de strategische partners hebben op landelijk niveau veranderingen teweeggebracht door het merendeel van de werkafspraken rondom het SAII uit te voeren of in gang te zetten (Rappange et al., 2025).

In onze volgende en laatste rapportage over SAII gaan we in op de verschillende doelstellingen die zijn opgesteld bij de totstandkoming van het SAII. In die afsluitende rapportage gaan we in op alle vijf thema's van het SAII die we sinds 2023 gemonitord hebben.

mulier
instituut

Bronnen

Cremers, R., Anselma, M., Visser, T., & De Kwaasteniet, R. (2025). *Monitor OVIVI 2024: aanvalsplan tegen racisme en discriminatie in het voetbal.* Mulier Instituut.

De Kwaasteniet, R., Aydoğan, G. N., Visser, T., Cremers, R., & Elling, A. (2025). *Monitor OCIVI 2024: beleidsprogramma gericht op anti-discriminatie en inclusie.* Mulier Instituut.

Gómez Berns, A., Bronkhorst, P., Wessels, W., & Van Stam, W. (2025). *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024.* Mulier Instituut.

Ministerie van VWS (2023). *Hoofdlijnen Sportakkoord II*.

Ministerie van VWS (2023). *Gezond en Actief Leven Akkoord: gemeenten en GGD'en, zorgverzekeraars en VWS zetten gezamenlijk in op een gezond en actief leven met een stevige sociale basis.* Open Overheid.

NOC*NSF (2025). *Zo sport Nederland: belangrijkste trends en ontwikkelingen in sportdeelname 2024.*

Rappange, D., De Kwaasteniet, R., Baggen, W., Bronkhorst, P., Koekkoek, M., Pulles, I., & Hoekman, R. H. A. (2025). *Monitor Sportakkoord II: voortgangsrapport 'een groter bereik'.* Mulier Instituut.

Rijksoverheid (2023). *Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026.*

RIVM (2025). *Beweegrichtlijnen.* Geraadpleegd op 21 april 2026, van https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen

RIVM (z.d.-a). *Aanvragen Jeugdfonds Sport & Cultuur*. Geraadpleegd op 31 maart 2026, van https://www.sportenbewegenincijfers.nl/beleid/sportakkoord/inclusie-en-diversiteit/aanvragen-jeugdfonds-sport-en-cultuur

RIVM (z.d.-b). *Aanvragen Volwassenenfonds Sport & Cultuur*. Geraadpleegd op 31 maart 2026, van https://www.sportenbewegenincijfers.nl/beleid/sportakkoord/inclusie-en-diversiteit/aanvragen-volwassenenfonds-sport-en-cultuur

Spruijtenburg, G. E., Van Abswoude, F., Platvoet, S. W., De Niet, M., & Steenbergen, B. (2025). The key roles of teammates, coaches, and instrumental support in

adolescent sports participation: a one-year prospective study. *Frontiers in Sports and Active Living*, *7*, 1499693.

Stuij, M., Pulles, I., Hoogendijk, R., Dalhuisen, C., & Prent, J. (2024). *Sport- en zwemlesregelingen voor mensen met een laag inkomen: onderzoek naar lokale aanwezigheid en aanvragen.* Mulier instituut.

Stuij, M., Visser, T., Hoogendijk, R., Pulles, I., Sheombar, K., & Elling, A. (2025). *Inclusie in het lokale sportbeleid: een meerjarig onderzoek naar ontwikkelingen in zes gemeenten.* Mulier Instituut.

Stuij, M., Pulles, I., & Hollander, E. (2026). *Lokaal sportbeleid en aanbieders over inkomenssteun voor sport en zwemles*. Mulier Instituut.

Van Lindert, C., Heerschop, M., Hoogendijk, R., Sparreboom, C., Rauws, R., & Derix, N. (2025). *Monitor 'sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030': voortgangsrapportage 2025*. Mulier Instituut.

Westerbroek, M., Veldman, S. L. C., & Singh, A. S. (2024). *Door het oog van de professional: een kwalitatief onderzoek naar de integratie van het thema bewegen in de kinderopvang*. Mulier Instituut.

Whitehead, M. (Ed.). (2010). *Physical literacy throughout the lifecourse*. Routledge.

Rutger de Kwaasteniet
r.dekwaasteniet@mulierinstituut.nl

Pelle Bronkhorst
p.bronkhorst@mulierinstituut.nl

Manon de Ruijsscher
m.deruijsscher@mulierinstituut.nl

Marnik Koekkoek
m.koekkoek@mulierinstituut.nl

Jordy van Eijk
j.vaneijk@mulierinstituut.nl

David Rappange
d.rappange@mulierinstituut.nl

Remco Hoekman
r.hoekman@mulierinstituut.nl

Mulier Instituut | 2026